

Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα

Συνοπτική περιγραφή

Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα

Συνοπτική περιγραφή

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση μπορούν να αναζητηθούν στο διαδίκτυο μέσω του εξυπηρετητού Europa (<http://europa.eu>).

Στο τέλος του έργου παρατίθεται βιβλιογραφικό δελτίο.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014

ISBN 978-92-896-1619-5

doi: 10.2801/75949

©Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop), 2014
Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop) είναι το κέντρο αναφοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Παρέχουμε πληροφορίες και αναλύσεις σχετικά με τα συστήματα, τις πολιτικές, την έρευνα και την πράξη στο χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το Cedefop ιδρύθηκε το 1975 με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 337/75 του Συμβουλίου.

Ευρώπης 123, 570 01 Θεσσαλονίκη/Thessaloniki, ΕΛΛΑΔΑ/GREECE
Τ.Θ. 22427, 551 02 Θεσσαλονίκη/Thessaloniki, ΕΛΛΑΔΑ/GREECE
Τηλ./Tel. +30 2310490111, Fax +30 2310490020
E-mail: info@cedefop.europa.eu
www.cedefop.europa.eu

James J. Calleja, *Διευθυντής*
Barbara Dorn, *Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου*

Πρόλογος

Η Ελλάδα ανέλαβε την προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ για το 2014 υπό την πίεση μεγάλων οικονομικών και κοινωνικών προκλήσεων, καθώς η κρίση, που είναι αισθητή σε όλη την Ευρώπη, έχει πλήξει ιδιαίτερα την Ελλάδα. Μέχρι στιγμής οι μεταρρυθμίσεις έχουν επικεντρωθεί σε οικονομικά ζητήματα, με στόχο να αντιστραφούν οι αρνητικές τάσεις. Όμως αξίζει να γίνει κατανοητό ότι οι πολιτικές για την εκπαίδευση και κατάρτιση, και ιδιαίτερα την επαγγελματική, μπορούν να παίξουν πολύ σημαντικό ρόλο, γιατί μπορούν και να προσφέρουν περισσότερες επιλογές στα άτομα και να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητα επιχειρήσεων.

Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ) βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο. Η νομοθεσία για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (2013) στοχεύει στην προώθηση της ΕΕΚ και την ενίσχυση της μάθησης στο χώρο εργασίας. Το σχέδιο δράσης για την απασχόληση των νέων έχει στόχο να συνδέσει στενότερα την εκπαίδευση με την εργασία, να αναβαθμίσει την ΕΕΚ, να ενισχύσει τη μαθητεία και να διευρύνει τις δυνατότητες επαγγελματικού προσανατολισμού για τους νέους. Εξάλλου η αντιμετώπιση της υψηλής ανεργίας των νέων, και συναφών ανισορροπιών της αγοράς εργασίας, επείγει σήμερα περισσότερο από ποτέ.

Με την αυξημένη προσφορά εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας, και ιδίως των δυνατοτήτων για μαθητεία, οι γνώσεις και δεξιότητες που αποκτούν οι νέοι μπορούν να οδηγήσουν σε καλύτερες επαγγελματικές προοπτικές. Ωστόσο, οι νομοθετικές αλλαγές από μόνες τους δεν αρκούν. Για να πλησιάσουν περισσότερο τα προσόντα τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, απαιτείται συχνότερη επικοινωνία ανάμεσα στο χώρο της εκπαίδευσης και κατάρτισης και αυτόν της εργασίας.

Οι επιχειρήσεις χρειάζεται να καταλάβουν ότι η εκπαίδευση των νέων αποτελεί επένδυση και στο δικό τους μέλλον. Η ακριβέστερη αντιστοίχιση ανάμεσα στα προσόντα και τα εργασιακά καθήκοντα ωφελεί τόσο τους εργοδότες όσο και τους εργαζόμενους. Από την πλευρά τους, οι νέοι και οι οικογένειές τους πρέπει να συνειδητοποιήσουν τα πλεονεκτήματα της μάθησης στο χώρο εργασίας, πράγμα που αποτελεί πρόκληση σε μια χώρα όπου η πανεπιστημιακή εκπαίδευση έχει πολύ υψηλότερο κύρος από την επαγγελματική. Ωστόσο οι αντιλήψεις δεν αντικατοπτρίζουν πάντα την πραγματικότητα. Η ανεργία των πτυχιούχων εξακολουθεί μεν να είναι χαμηλότερη από εκείνη των ατόμων με λιγότερα προσόντα, ωστόσο κατά τη διάρκεια της κρίσης έχει αυξηθεί.

Συγχρόνως, το μερίδιο των νέων εργαζομένων που απασχολούνται σε επίπεδο χαμηλότερο από τα προσόντα τους αυξήθηκε κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες ⁽¹⁾. Το Cedefop εκτιμά ότι ως το 2020 το 60% των θέσεων εργασίας στην Ελλάδα θα απαιτούν προσόντα μεσαίου επιπέδου, που συχνά αποκτώνται μέσα από την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ⁽²⁾. Η πληροφόρηση σχετικά με τις δεξιότητες που χρειάζονται, σήμερα αλλά και στο μέλλον, πρέπει να ενσωματώνεται στις αποφάσεις όσων κατευθύνουν τις μεταρρυθμίσεις στην ΕΕΚ, αλλά και των ίδιων των μαθητών.

Η Ελλάδα σήμερα προετοιμάζει την εφαρμογή του εθνικού πλαισίου προσόντων, που παρουσιάστηκε επίσημα το Φεβρουάριο του 2014. Τα εθνικά πλαίσια προσόντων, που δείχνουν τι προσδοκάται να ξέρουν, να κατανοούν και να πράττουν τα άτομα σε διάφορα επίπεδα, και οι δυνατότητες αξιολόγησης και επικύρωσης δεξιοτήτων που αποκτώνται από συνθήκες τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης συμβάλλουν επίσης στο να μπορούν τα άτομα να αναπτύσσουν τις ικανότητές τους καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου.

Η πλήρης εφαρμογή των αλλαγών που εισήγαγε η νομοθετική μεταρρύθμιση, οι πρωτοβουλίες για τη διάγνωση των αναγκών σε δεξιότητες, και η συνεργασία με χώρες με ανεπτυγμένα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης θα χρειαστούν χρόνο. Για να προκύψουν αποτελέσματα με μακροπρόθεσμη χρησιμότητα είναι αναγκαία η προσήλωση όλων των εταίρων που προέρχονται από το χώρο της εκπαίδευσης και κατάρτισης, και της αγοράς εργασίας. Όπως καταδεικνύουν στοιχεία από άλλες χώρες, όταν υπάρχει συνεργασία μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων όσον αφορά τη διαμόρφωση των κατάλληλων για την αγορά εργασίας προσόντων, υπάρχει και μεγαλύτερη πιθανότητα γενικότερης υποστήριξής τους.

Η παρούσα έκθεση προσφέρει μία εις βάθος εικόνα του ελληνικού συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Με την παρουσίαση των βασικών του στοιχείων και των πιο πρόσφατων σχετικών εξελίξεων, ελπίζουμε ότι συμβάλουμε στο να γίνει κατανοητή τόσο η λειτουργία της ΕΕΚ στην Ελλάδα, όσο και οι προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει.

Joachim James Calleja
Διευθυντής Cedefop

⁽¹⁾ Βλ. Pouliakas, K. (2014). *A balancing act at times of austerity: matching the supply and demand for skills in the Greek labour market*. IZA discussion paper No 7915. <http://ftp.iza.org/dp7915.pdf> [4.3.2014].

⁽²⁾ Cedefop (2012). *Future skills supply and demand in Europe: forecast 2012* [Μελλοντική προσφορά και ζήτηση δεξιοτήτων στην Ευρώπη - πρόγνωση 2012]. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Cedefop Research Paper No 21).

Ευχαριστίες

Η παρούσα σύντομη περιγραφή είναι αποτέλεσμα ομαδικής προσπάθειας. Στηρίχτηκε στη δουλειά της Αλεξάνδρας Ιωαννίδου (συμβόλαιο υπ' αριθμ. 2013-0110/0211) και της συνεργάτιδάς της Αικατερίνης–Ευδοκίας Πετρουνάκου. Το Cedefop θα ήθελε να ευχαριστήσει τον Βλάση Κοροβήλο, που συντόνισε τη σύντομη περιγραφή εκ μέρους του Cedefop και παρείχε σχόλια στο κείμενο. Ευχαριστεί επίσης την Pascaline Descy, την Eleonora Schmid, τον Jasper van Loo, τη Fernanda Ferreira, τον Λουκά Ζαχείλα, τη Βίκυ Ωραιοπούλου και τον Γιώργο Κωστάκη, που συνέβαλαν στην έκθεση με τις παρατηρήσεις και προτάσεις τους. Το Cedefop ευχαριστεί επίσης την Ιωάννα Νέζη, που επιμελήθηκε την έκθεση, καθώς και την Ελεάνα Βελέντζα και την Marena Zorpi που ανέλαβαν την τεχνική υποστήριξη.

Περιεχόμενα

Πρόλογος	1
Ευχαριστίες	3
1. Εξωτερικοί παράγοντες που επηρεάζουν την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα	7
1.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά	7
1.2. Πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο	9
1.3. Οικονομικό υπόβαθρο	10
1.4. Αγορά εργασίας	11
1.5. Επίπεδο εκπαίδευσης	16
2. Παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης υπό το πρίσμα της δια βίου μάθησης	18
2.1. Γενικές διαπιστώσεις για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα	18
2.2. Περιγραφή της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στο πλάισιο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος	21
2.3. Άλλες μορφές επαγγελματικής κατάρτισης	34
3. Διαμορφώνοντας προσόντα στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	37
3.1. Διάγνωση των αναγκών της αγοράς εργασίας σε δεξιότητες	37
3.2. Βασικοί άξονες για τη διαμόρφωση προγραμμάτων σπουδών και προσόντων	41
3.3. Διασφάλιση ποιότητας	47
4. Προωθώντας τη συμμετοχή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	49
4.1. Κίνητρα για συμμετοχή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	49
4.2. Καθοδήγηση και διά βίου συμβουλευτική	53
Βιβλιογραφία	56
Ηλεκτρονικές σελίδες	61
Σχετική εθνική νομοθεσία	62
Λίστα συντομογραφιών	63
Κώδικες χωρών	64
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γλωσσάρι	65

Κατάλογος γραφημάτων και πινάκων

Γράφηματα

1. Ποσοστό πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα (2011).....	8
2. Εξέλιξη του ποσοστού του ενεργού εργατικού δυναμικού ως το 2050.....	8
3. Ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ-28) ανά τρίμηνο (2011-13)	12
4. Αριθμός απασχολούμενων και ανέργων ανά τρίμηνο (2011-13), σε χιλιάδες	13
5. Νέοι 15-24 ετών εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης, 2003-12	15
6. Ποσοστό των νέων που προσελκύονται από την επαγγελματική εκπαίδευση (2011) και ποσοστό των μαθητών επαγγελματικής εκπαίδευσης στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (2011)	19
7. Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στο πλαίσιο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.....	23
8. Μελλοντικές ευκαιρίες εργασίας ανά επίπεδο προσόντων (Ελλάδα 2013-25), σε χιλιάδες	37
9. Απασχόληση ανά κλάδο (Ελλάδα), σε χιλιάδες, 2003-25	38

Πίνακες

1. Κίνδυνος φτώχειας κατά επίπεδο εκπαίδευσης στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ-27), 2005-12.....	10
2. Μερίδιο ευέλικτων μορφών εργασίας σε συμβόλαιο εργασίας (%), ανά ηλικιακή ομάδα	13
3. Αριθμός ανέργων και ποσοστά ανεργίας κατά επίπεδο εκπαίδευσης (Γ' τρίμηνο 2013).....	14
4. Ευρωπαϊκά βιογραφικά συμπληρωμένα από πολίτες διαμένοντες στην Ελλάδα, 2007-13.....	15
5. Ποσοστό ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση, 2006-12	16

ΕΛΛΑΔΑ

Έκταση: 131 957 km²

Πρωτεύουσα: Αθήνα

Πολίτευμα: κοινοβουλευτική δημοκρατία

Πληθυσμός: 10 815 197 το 2011

ΑΕΠ κατά κεφαλή (ονομαστικό): EUR 17 200 το 2012

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

Εξωτερικοί παράγοντες που επηρεάζουν την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα

1.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Ο δημογραφικός παράγοντας παίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο σε μία χώρα όπως η Ελλάδα, καθώς συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) είναι ταυτόχρονα μικρή σε μέγεθος και, λόγω των νησιών της, παρουσιάζει μεγάλη γεωγραφική διασπορά. Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής ⁽³⁾, η Ελλάδα έχει 10 815 197 κατοίκους, εκ των οποίων 49,2% είναι άνδρες και 50,8% γυναίκες. Κύριες τάσεις στα δημογραφικά χαρακτηριστικά είναι η σταδιακή γήρανση του πληθυσμού, και η αλλαγή στη σύστασή του λόγω των μεταναστευτικών εισροών.

Σε σύγκριση με την απογραφή του 2001, ο αριθμός των κατοίκων έχει μειωθεί κατά 1,38% (148 823 άτομα). Η μεγαλύτερη πληθυσμιακή συγκέντρωση παρατηρείται στις ηλικίες από 30 έως 44 χρονών (γράφημα 1). Επίσης, καταγράφεται χαμηλό ποσοστό γονιμότητας στην Ελλάδα ⁽⁴⁾ (1,4 το 2011 σε σχέση με 1,5 το 2009), το οποίο οδηγεί σε σταδιακή γήρανση του πληθυσμού.

Από τα αποτελέσματα της απογραφής του 2011 προέκυψε ότι στην Ελλάδα κατοικούν 9 903 268 άτομα με ελληνική υπηκοότητα (303 270 λιγότερα σε σχέση με το 2001), 199 101 άτομα με υπηκοότητα άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 708 003 άτομα με υπηκοότητα λοιπών χωρών (έναντι 761 813 το 2001) και 4 825 άτομα χωρίς υπηκοότητα ή με αδιευκρίνιστη υπηκοότητα.

Οι αλλαγές στα πληθυσμιακά χαρακτηριστικά αποτελούν σημαντική πρόκληση για την οικονομία και την ανάπτυξη της χώρας. Η παρατηρούμενη συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού κατά κανόνα οδηγεί μία χώρα σε κοινωνική και οικονομική υποβάθμιση. Βάσει μελέτης του ΟΟΣΑ (2011) ο αριθμός του ενεργού εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα προβλέπεται να μειωθεί κατά περίπου 12% έως το 2050 (έναντι 9% στο σύνολο των χωρών που ερευνήθηκαν, γράφημα 2). Καθώς μειώνεται το εργατικό δυναμικό, μειώνονται οι εισφορές στα ασφαλιστικά ταμεία ενώ το κράτος δαπανά μεγαλύτερα ποσά για το ασφαλιστικό

⁽³⁾ <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-census2011> [30.10.2013].

⁽⁴⁾ <http://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN> [20.10.2013].

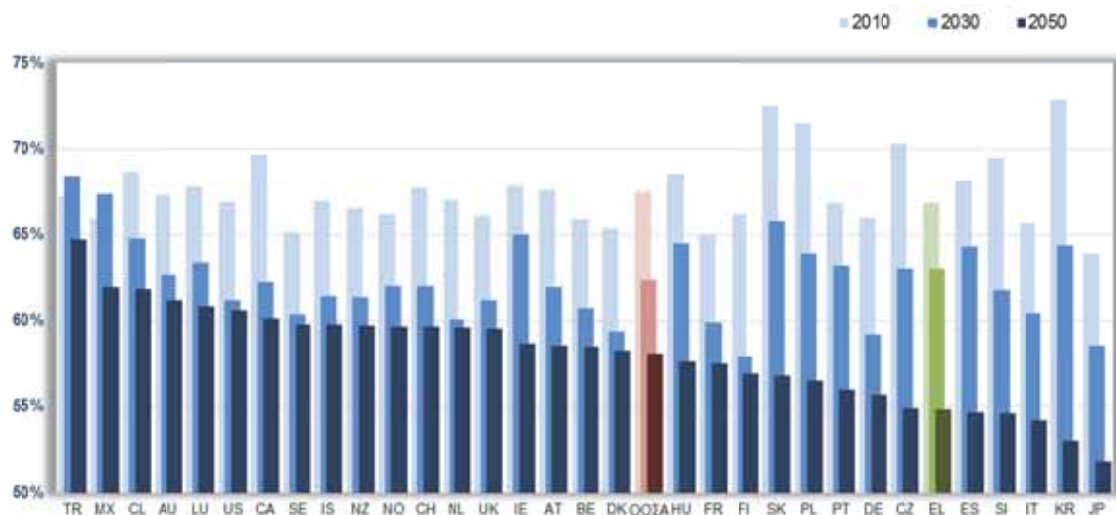
σύστημα και το σύστημα υγείας. Παράλληλα, η αύξηση των μεταναστών, κυρίως από τρίτες χώρες, δημιουργεί νέα ζητήματα που σχετίζονται με την ένταξή τους στα συστήματα εκπαίδευσης και απασχόλησης.

Γράφημα 1. Ποσοστό πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα (2011)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, απογραφή πληθυσμού, 2011.

Γράφημα 2. Εξέλιξη του ποσοστού του ενεργού εργατικού δυναμικού ως το 2050

Πηγή: ΟΟΣΑ (2011).

1.2. Πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο

Μετά το ξέσπασμα της δημοσιονομικής και οικονομικής κρίσης και την υπαγωγή της Ελλάδας στον ευρωπαϊκό μηχανισμό χρηματοπιστωτικής σταθεροποίησης το 2010, το πολιτικό σκηνικό στην Ελλάδα αλλάζει ραγδαία. Λόγω της οικονομικής κρίσης και των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που προσπαθούν να προωθήσουν οι κυβερνήσεις από το 2010 έως σήμερα, οι πολιτικές ισορροπίες αλλάζουν εκ βάθρων, το πολιτικό σκηνικό ανατρέπεται και η κοινωνία αντιδρά απέναντι στο πολιτικό σύστημα, είτε με αλλαγή της εκλογικής συμπεριφοράς, είτε με δυναμικές κινητοποιήσεις και απεργίες.

Ο κοινωνικός αντίκτυπος της κρίσης είναι πολύ σοβαρός. Από την έναρξη της κρίσης (2010) αυξήθηκαν οι κοινωνικές ανισότητες, αυξήθηκαν ενώ τίθενται σε κίνδυνο η κοινωνική συνοχή και προστασία. Ήδη από τον πρώτο χρόνο έναρξης της κρίσης υπήρξε αύξηση κατά 54% των νοικοκυριών όπου δεν εργάζεται κανένα μέλος ή εργάζεται κάτω από τρεις μήνες τον χρόνο, ενώ υπήρξε και μεταβολή της ανισοκατανομής με την Ελλάδα να καταλαμβάνει πλέον την 4η θέση μεταξύ των πιο άνισων χωρών ⁽⁵⁾. Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη⁶, το μεγαλύτερο μερίδιο στην ερμηνεία της ανισότητας φαίνεται να έχει η εκπαίδευση (25%) ακολουθούμενη από την εργασία (17%).

Παράλληλα με την αύξηση της ανισότητας παρατηρείται μείωση της κοινωνικής προστασίας. Παρότι ο αριθμός των ανέργων στην Ελλάδα έχει υπερδιπλασιαστεί, ο αριθμός των επιδοτούμενων ανέργων παραμένει σταθερός. Ενώ το ποσοστό φτώχειας αυξήθηκε συνολικά κατά 38%, οι κοινωνικές δαπάνες μειώθηκαν σημαντικά, με αποτέλεσμα η προβλεπόμενη σημαντική μείωση του ελλείμματος τη διετία 2013-14 να οφείλεται κυρίως στη μείωση των κοινωνικών δαπανών (Ματσαγγάνης, 2013).

Ήδη πριν από την κρίση, η Ελλάδα παρουσίαζε ένα από τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας στην ΕΕ. Η βαθιά οικονομική ύφεση αύξησε τα επίπεδα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και έπληξε σοβαρά το διαθέσιμο εισόδημα. Τα άτομα με χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας από ό,τι τα άτομα με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης (28,7% το 2012 σε άτομα με υποχρεωτική εκπαίδευση ή χαμηλότερα, 24,2% σε άτομα με

⁽⁵⁾ Eurostat, income and living conditions (ILC) database.
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/income_social_inclusion_living_conditions/data/database [29.10.2013].

⁽⁶⁾ Μητράκος, Θ. (2013). Ανισότητα και φτώχεια: τάσεις και προκλήσεις. *Ημερίδα στο ΚΕΠΕ για την κοινωνική συνοχή και την οικονομική κρίση*, 30 Μαΐου 2013.

δευτεροβάθμια ή μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση και 9,4% σε άτομα με πανεπιστημιακή εκπαίδευση) ⁽⁷⁾.

Πίνακας 1. **Κίνδυνος φτώχειας κατά επίπεδο εκπαίδευσης στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ-27), 2005-12**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Προσχολική, πρωτοβάθμια και πρώτος κύκλος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 0-2)								
ΕΕ-27	22.7	23.1	23.5	23.4	23.2	23.0	24.0	23.9
Ελλάδα	27.0	27.1	26.2	27.2	27.2	27.0	29.6	28.7
Δεύτερος κύκλος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μεταδευτεροβάθμια (μη τριτοβάθμια) εκπαίδευση (επίπεδα 3 και 4)								
ΕΕ-27	12.5	12.7	13.3	13.0	13.0	13.4	14.1	14.5
Ελλάδα	14.2	15.6	15.5	15.5	16.4	18.5	19.7	24.2
Πρώτος και δεύτερος κύκλος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5 και 6)								
ΕΕ-27	6.7	6.3	6.7	6.6	6.7	6.9	7.4	7.5
Ελλάδα	5.6	5.7	7.5	6.8	5.3	5.8	7.1	9.4

Πηγή: Eurostat, ηλεκτρονική βάση δεδομένων, 2013.

1.3. Οικονομικό υπόβαθρο

Από το φθινόπωρο του 2009, όταν παρουσιάστηκε για πρώτη φορά επίσημα ο κίνδυνος χρεοκοπίας της χώρας, έως και σήμερα η Ελλάδα βρίσκεται σε διαρκή ύφεση. Το υψηλότερο επίπεδο ανεργίας, οι συνεχείς περικοπές σε μισθούς και συντάξεις και τα αυξανόμενα μέτρα λιτότητας οδηγούν σε μείωση της καταναλωτικής δύναμης και σε σημαντική απώλεια του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Παρά τη μεγάλη μείωση του κόστους εργασίας οι επενδύσεις παραμένουν χαμηλές, ενώ το ασταθές πολιτικό αλλά και θεσμικό περιβάλλον δυσχεραίνει την εισροή νέου κεφαλαίου.

Τα μέτρα λιτότητας επηρεάζουν αρνητικά την ανάπτυξη του ΑΕΠ, το οποίο το 2012 ήταν 193 749 εκ. ευρώ. Μετά από διαδοχικές μειώσεις κατά 4,9% το 2010, 7,1% το 2011 και 6,4% το 2012 (με βάση υπολογισμού σταθερές τιμές έτους 2005), για το 2013 εκτιμάται συνέχιση της μείωσης του ΑΕΠ κατά 4,4% ενώ για το 2014 προβλέπεται η οικονομία να επιστρέψει σε ρυθμούς ανάπτυξης της τάξης του 0,6%. ⁽⁸⁾

Στον τομέα του εμπορίου ⁽⁹⁾ παρατηρείται σημαντική μείωση στον δείκτη κύκλου εργασιών στο λιανικό εμπόριο από το 2010 και μετά (τιμή δείκτη 91,7%

⁽⁷⁾ <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-livingcond> [30.10.2013].

⁽⁸⁾ <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-database> [20.10.2013].

⁽⁹⁾ http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/General/ELLAS_IN_NUMBERS_GR.pdf [02.10.2013].

το 2012 με έτος βάσης 2005=100). Αντίστοιχη μείωση παρατηρείται στο δείκτη όγκου στο λιανικό εμπόριο, με τον αντίστοιχο δείκτη του 2012 να διαμορφώνεται στο 73,9%.

Στον τομέα των οικοδομικών κατασκευών, η εξέλιξη της ετήσιας μεταβολής του δείκτη παραγωγής είναι έντονα αρνητική τα τρία τελευταία χρόνια (-29,2% κατά το 2010, -28,1% το 2011, -26,1% το 2012). Η μείωση είναι αισθητά μεγαλύτερη σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ζώνης του ευρώ αλλά και χωρών εκτός αυτής.

Θετική εικόνα παρουσιάζει ο τουρισμός, ο οποίος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην Ελλάδα, αφενός λόγω του οικονομικού του δυναμικού και του δυναμικού δημιουργίας θέσεων απασχόλησης, αφετέρου λόγω των κοινωνικών και περιβαλλοντικών συνεπειών του. Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, η αύξηση των διανυκτερεύσεων σε δωμάτια ξενοδοχείων και σε άλλα τουριστικά καταλύματα ήταν ιδιαίτερα υψηλή μεταξύ των ετών 2006 και 2011. Μετά από παροδική κάμψη το 2012, ο τουρισμός παρουσίασε μεγάλη αύξηση το 2013, η οποία ωστόσο δε συνοδεύτηκε από αύξηση των θέσεων εργασίας.

Το τελευταίο διάστημα η ελληνική οικονομία παρουσιάζει σημάδια ανάκαμψης. Το δημόσιο έλλειμμα ⁽¹⁰⁾, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος μειώθηκε κατά 34,43% το 2010, κατά 16,22% το 2011 και κατά 7,32% το 2012 (χωρίς να συμπεριλαμβάνονται τα ποσά που διατέθηκαν για τη στήριξη των τραπεζών), ενώ ως ποσοστό προς το ΑΕΠ το 2010 διαμορφώνεται στο 10,7%, το 2011 στο 9,5% και το 2012 στο 9.0%.

1.4. Αγορά εργασίας

Η οικονομική ύφεση όξυνε τα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα της αγοράς εργασίας. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Eurostat, η ανεργία στην Ελλάδα καταγράφει την υψηλότερη ταχύτητα ανόδου στην ΕΕ και σημείωσε αύξηση κατά 209% σε σχέση με το 2008. Ταυτόχρονα αυξάνεται ανησυχητικά το ποσοστό των μακροχρόνιων ανέργων, των οποίων οι πιθανότητες ένταξης στην αγορά εργασίας μειώνονται όσο επιμηκύνεται η διάρκεια της ανεργίας.

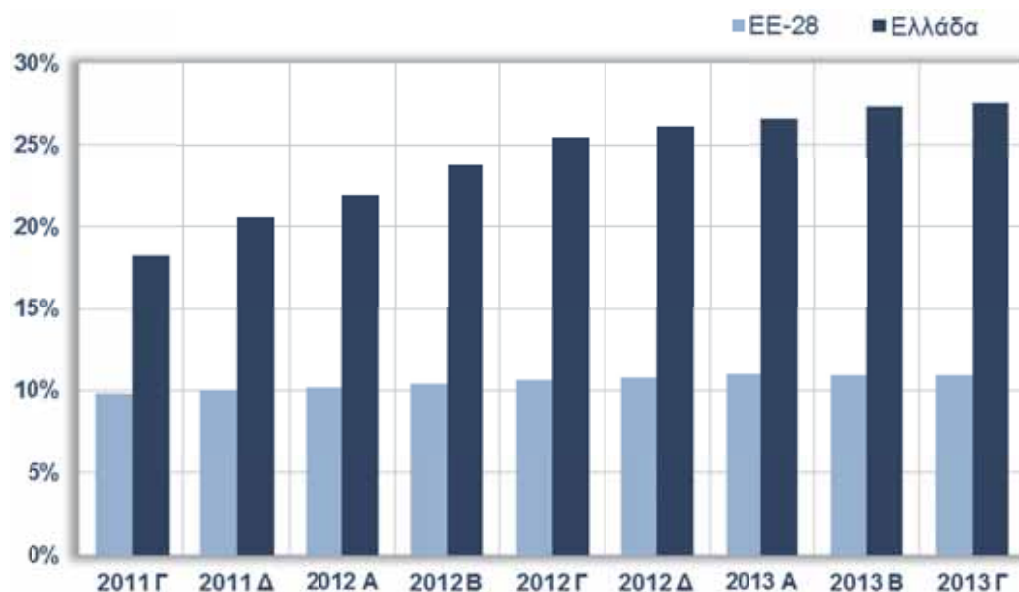
Το ποσοστό της ανεργίας στην Ελλάδα ⁽¹¹⁾ ανήλθε σε 27% το τρίτο τρίμηνο του 2013 έναντι 24,8% το τρίτο τρίμηνο του 2012 (γράφημα 3) και έναντι 7,6% το 2008. Ωστόσο, η πραγματική ανεργία στην Ελλάδα φαίνεται να είναι πολύ

⁽¹⁰⁾ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tec00127&language=en> [20.10.2013].

⁽¹¹⁾ http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0101/PressReleases/A0101_SJO01_DT_QQ_03_2013_01_F_EN.pdf [19.12.2013].

μεγαλύτερη από αυτήν που επίσημα καταγράφεται. Σύμφωνα με τη Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας (ΓΣΕΕ) έχει ξεπεράσει το 30% ⁽¹²⁾. Αυτό οφείλεται μεταξύ άλλων και στο υψηλό ποσοστό ατόμων που εργάζονται στις οικογενειακές επιχειρήσεις χωρίς να λαμβάνουν κανονικό μισθό («κεκαλυμμένη ανεργία»).

Γράφημα 3. Ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ-28) ανά τρίμηνο (2011-13)

Πηγή: Eurostat, ηλεκτρονική βάση δεδομένων, 2014.

Στο τρίτο τρίμηνο του 2013, ο αριθμός των ανέργων ανήλθε σε 1 345 387 άτομα, ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός σε 4 422 800 άτομα ενώ οι απασχολούμενοι ανήλθαν μόλις σε 3 635 905 άτομα. Η απασχόληση αυξήθηκε για πρώτη φορά εν μέσω κρίσης επί δύο συνεχόμενα τρίμηνα (κατά 1,1% το Γ' τρίμηνο του 2013 σε σχέση με το πρώτο), αλλά παραμένει κατά 2,8% μειωμένη σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2012. Ο εθνικός στόχος σχετικά με το ποσοστό συμμετοχής του πληθυσμού στην απασχόληση, στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020, και που είναι 70% του πληθυσμού έως το 2020, (ευρωπαϊκός στόχος 75%) φαίνεται αδύνατον να επιτευχθεί υπό καθεστώς βαθιάς ύφεσης και έλλειψης επενδύσεων. Μάλιστα υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να μετατραπεί η κυκλική ανεργία σε διαρθρωτική εάν δεν υπάρξουν μέτρα για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την καλύτερη σύζευξη της προσφοράς και ζήτησης προσόντων.

⁽¹²⁾ <http://www.inegsee.gr/sitefiles/files/enhmerosh-teyxos-210.pdf> [24.12.2013].

Γράφημα 4. Αριθμός απασχολούμενων και ανέργων ανά τρίμηνο (2011-13), σε χιλιάδες

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα εργατικού δυναμικού, 2013.

Το ποσοστό της μερικής απασχόλησης ανήλθε στο 8,2% του συνόλου των απασχολούμενων. Από το υποσύνολο αυτό των εργαζομένων, το 65,2% προέβη σε αυτήν την επιλογή λόγω αδυναμίας να βρει πλήρη απασχόληση. Η μερική απασχόληση ιδιαίτερα στις ηλικίες 15-24 ενισχύθηκε και καλύπτει πλέον το 21,3% των συμβολαίων εργασίας (βλ. πίνακα 2).

Πίνακας 2. Μερίδιο ευέλικτων μορφών εργασίας σε συμβόλαια εργασίας (%), ανά ηλικιακή ομάδα

	2008δ		2012δ	
	15-24	25+	15-24	25+
Μερική απασχόληση	12.3	5	21.3	7.7
Προσωρινή απασχόληση	29	10.2	26.1	9.2
Διάρκεια προσωρινής απασχόλησης <12 μήνες	69.4	65.4	80.1	74.3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, έρευνα εργατικού δυναμικού, υπολογισμοί Cholezas, 2013.

Παρότι το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης συνδέεται με χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας, στην ανώτατη τεχνολογική εκπαίδευση το ποσοστό ανεργίας παραμένει υψηλό (30,6% το 2013) (πίνακας 3).

Το ποσοστό ανεργίας γυναικών και νέων είναι ιδιαίτερα υψηλό. Στις γυναίκες το ποσοστό είναι 31,3% και στους άνδρες 23,8%, ενώ η διαφορά συμμετοχής στην απασχόληση κατά φύλο είναι μεγαλύτερη από 20 εκατοστιαίες μονάδες.

Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται στους νέους ηλικίας 15-24 ετών (57,2%), το οποίο στις νέες γυναίκες φθάνει στο 62,8%. Η υψηλή ανεργία των νέων στην Ελλάδα από το 1983 κινείται σε επίπεδα άνω του 20%, ακόμη και σε χρονιές σημαντικής μεγέθυνσης της οικονομίας (όταν π.χ. στις αρχές της νέας

χιλιετίας το ΑΕΠ αυξανόταν κατά περίπου 4% ετησίως). Οι λόγοι είναι πολλοί: παρατεταμένος χρόνος μετάβασης των νέων από την εκπαίδευση στην εργασία, μαθητική διαρροή, έλλειψη επαγγελματικής εκπαίδευσης που να προσελκύει το ενδιαφέρον των νέων, λιγοστές δυνατότητες συνδυασμού σπουδών και εργασίας, αδυναμία της ελληνικής αγοράς εργασίας να δημιουργήσει νέες θέσεις, ακόμη και σε περιόδους υψηλής ανάπτυξης.

Πίνακας 3. **Αριθμός ανέργων και ποσοστά ανεργίας κατά επίπεδο εκπαίδευσης (Γ' τρίμηνο 2013)**

Επίπεδο εκπαίδευσης	Πληθυσμός (σε χιλιάδες)	Ποσοστό ανεργίας
Διδακτορικό ή μεταπτυχιακό	191,6	15,7%
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	1 195,0	18,8%
Πτυχίο ανώτατης τεχνολογικής επαγγελματικής εκπαίδευσης	1 173,9	30,2%
Απολυτήριο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	2 947,9	29,4%
Απολυτήριο τριτάξιου γυμνασίου	1 125,4	31,9%
Απολυτήριο δημοτικού	2 323,4	25,8%
Μερικές τάξεις δημοτικού	242,1	39,6%
Δεν πήγε καθόλου σε σχολείο	204,8	38,3%
Σύνολο για τα δύο φύλα	9 404,1	27,0%

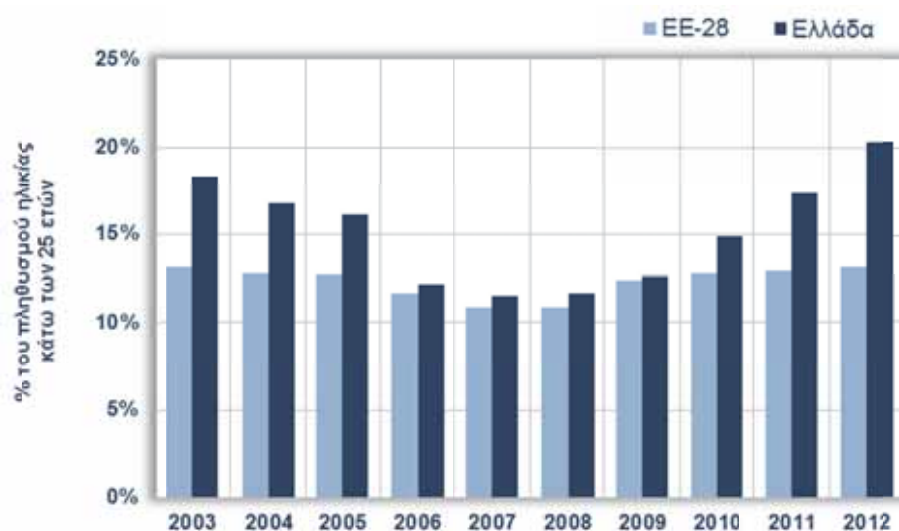
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, έρευνα εργατικού δυναμικού, 2013.

Πρόσφατα η κυβέρνηση ενέτεινε τις προσπάθειες για μείωση της ανεργίας και παρουσίασε σχέδιο δράσης για την ενίσχυση της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας των νέων (2012). Το σχέδιο περιλαμβάνει τη δημιουργία θέσεων εργασίας για νέους, την ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και των συστημάτων μαθητείας, τη θέσπιση συστηματικών προγραμμάτων μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία, την ενίσχυση της συμβουλευτικής και του επαγγελματικού προσανατολισμού, ιδίως για νέους ανέργους, καθώς και την ενίσχυση της καινοτομίας και επιχειρηματικότητας των νέων (πρβλ. κεφ. 4.1.1).

Το ποσοστό των νέων μεταξύ 15-24 ετών που βρίσκονταν εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης και εργασίας (*not in education, employment or training-NEETs*) στην Ελλάδα αυξήθηκε διαρκώς από το 2008 ως το 2012 και βρίσκεται σταθερά ανάμεσα στα υψηλότερα στην ΕΕ (γράφημα 5) ⁽¹³⁾. Το οικονομικό κόστος που υφίσταται η χώρα από τη μη συμμετοχή νέων στην αγορά εργασίας υπολογίζεται στο 3,3% του ΑΕΠ (ευρωπαϊκός μέσος όρος: 1,21%, Γερμανία: μικρότερος του 0,6%).

⁽¹³⁾ <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2012/54/en/1/EF1254EN.pdf> [30.10.2013].

Γράφημα 5. **Νέοι 15-24 ετών εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης, 2003-12**

Πηγή: Eurostat, ηλεκτρονική βάση δεδομένων, 2013.

Υψηλό είναι και το κοινωνικό κόστος από την αύξηση της κατηγορίας αυτής, καθώς εκτιμάται ότι οι νέοι που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης ή απασχόλησης εκφράζουν λιγότερη εμπιστοσύνη στους δημοκρατικούς θεσμούς και έχουν μικρότερη συμμετοχή στην πολιτική ζωή. Το πρόβλημα της νεανικής ανεργίας δυναμιτίζει τις προοπτικές ανάπτυξης, ενώ υπονομεύει την κοινωνική συνοχή (άνοδος ακραίων κινημάτων, διατάραξη της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών, ξενοφοβία και ρατσισμός, αντιευρωπαϊκά και εθνικιστικά ρεύματα κ.ά.).

Πίνακας 4. **Ευρωπαϊκά βιογραφικά συμπληρωμένα από πολίτες διαμένοντες στην Ελλάδα, 2007-13**

Έτος	Ευρωπαϊκά βιογραφικά
2007	3 369
2008	22 319
2009	32 267
2010	46 432
2011	98 008
2012	159 830
2013	257 085
Σύνολο	622 275

Πηγή: Europass, ηλεκτρονική έκθεση πεπραγμένων, 2013.

Η δημοσιονομική κρίση και η συνεχιζόμενη ύφεση της ελληνικής οικονομίας, σε συνδυασμό με τη μαζική μετανάστευση νέων με υψηλά προσόντα προς χώρες του ευρωπαϊκού Βορρά, έχουν άμεσο αντίκτυπο στην προσφορά και ζήτηση δεξιοτήτων. Ως ένδειξη αυτής της μετακίνησης προς αγορές του εξωτερικού, η

επισκεψιμότητα του ιστότοπου Eurorpass από την Ελλάδα δεκαπλασιάστηκε από το 2009, ενώ το ίδιο διάστημα τα ευρωπαϊκά βιογραφικά που συμπληρώθηκαν από πολίτες διαμένοντες στην Ελλάδα επταπλασιάστηκαν (βλ. πίνακα 4).

1.5. Επίπεδο εκπαίδευσης

Το επίπεδο συμμετοχής στην εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι γενικά υψηλό ⁽¹⁴⁾. Συγκεκριμένα, το 2012, οι πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν άνω του 30% των ατόμων 30-34 ετών (γράφημα 7). Αντίθετα, τα ποσοστά συμμετοχής στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι διαχρονικά χαμηλά (πρβλ. κεφ. 2).

Το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης για άτομα μεταξύ 18-24 ετών έχει μειωθεί σε σχέση με το 2006 (πίνακας 5) και σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat για το έτος 2012 το ποσοστό διαρροής ⁽¹⁵⁾ στην εκπαίδευση και την κατάρτιση στην Ελλάδα (11.4%) είναι χαμηλότερο του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου (12.7%, ΕΕ-28) αλλά υψηλότερο από τον στόχο που είχε τεθεί για το 2020.

Πίνακας 5. Ποσοστό ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση, 2006-12

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ΕΥ-28	15,4	14,9	14,7	14,2	13,9	13,4	12,7(*)
Ελλάδα	15,5	14,6	14,8	14,5	13,7	13,1	11,4

(*) Προσωρινά δεδομένα.

Πηγή: Eurostat, ηλεκτρονική βάση δεδομένων, 2013.

Αναφορικά με τη συμμετοχή στη διά βίου μάθηση, τα στοιχεία από την έρευνα εργατικού δυναμικού (labour force survey) εμφανίζουν τη συμμετοχή στο 2,4% για το 2011 ⁽¹⁶⁾ με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο να βρίσκεται στο 8,9%. Το ευρωπαϊκό κριτήριο αναφοράς αναπροσαρμόστηκε από 12,5% που ήταν για το 2010 στο 15% για το 2020. Ωστόσο, το 2011 μόλις έξι χώρες είχαν επιτύχει ή

⁽¹⁴⁾ <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-livingcond> [30.10.2013].

⁽¹⁵⁾ Ως διαρροή στο συγκεκριμένο γράφημα, ορίζεται η πρόωρη αποχώρηση από την εκπαίδευση ή την κατάρτιση ατόμων ηλικίας 18-24 ετών που πληρούν τις ακόλουθες δύο προϋποθέσεις: πρώτον, το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης ή κατάρτισης που έχουν λάβει είναι ISCED 0,1,2 ή 3c, δεύτερον, οι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι δεν έχουν λάβει καμία εκπαίδευση ή κατάρτιση στις 4 βδομάδες που προηγήθηκαν της έρευνας.

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/education/news/rethinking/sw377_en.pdf [30.10.2013].

ξεπεράσει τον συγκεκριμένο στόχο, με την τάση συμμετοχής να βαίνει μειούμενη πανευρωπαϊκά ⁽¹⁷⁾.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ευρωπαϊκής έρευνας για την εκπαίδευση των ενηλίκων (adult education survey) ⁽¹⁸⁾, το σύνολο των ατόμων ηλικίας 25 έως 64 ετών που παρακολούθησαν οποιαδήποτε εκπαιδευτική δραστηριότητα στο διάστημα των τελευταίων 12 μηνών εκτιμάται σε 14,5% το 2007, ενώ δεν εμφανίζονται σημαντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το ποσοστό (της συμμετοχής πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες 31,8%) είναι διπλάσιο από το αντίστοιχο ποσοστό των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (15,2%) και οκταπλάσιο από αυτό των αποφοίτων της πρωτοβάθμιας (4%) . Τέλος, σε ποσοστό 84% οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες στις οποίες είχαν λάβει μέρος πραγματοποιήθηκαν εκτός τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος.

⁽¹⁷⁾ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/adult_en.htm [30.12.2013].

⁽¹⁸⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/adult_education_survey [30.10.2013].

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.

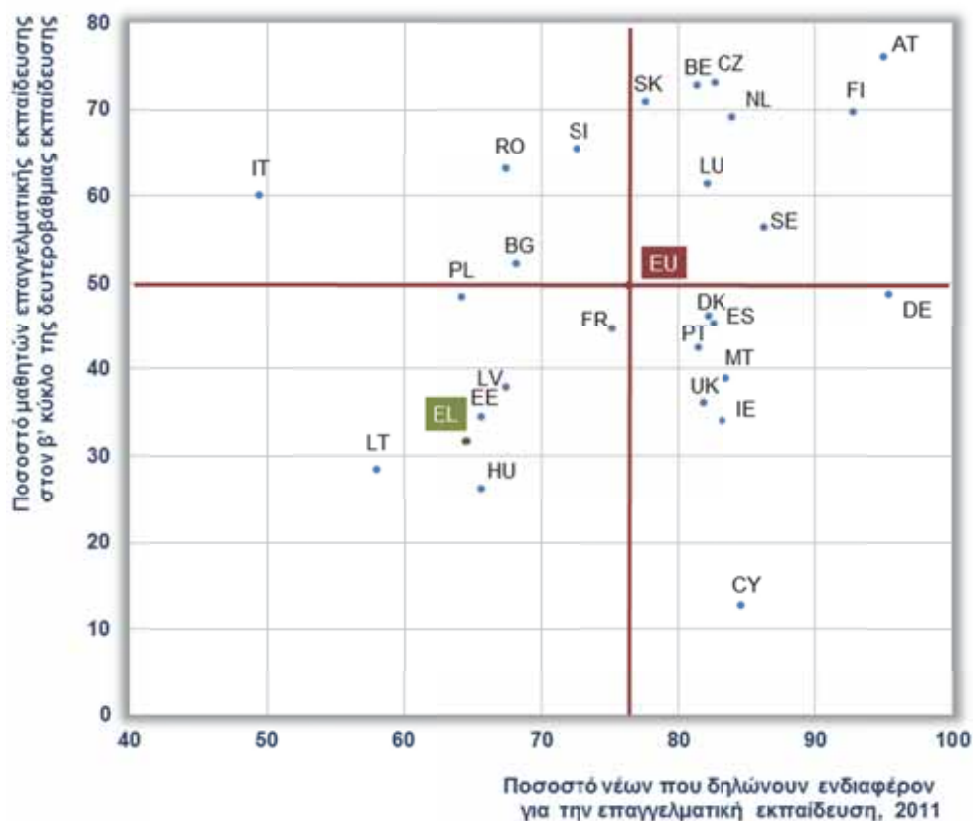
Παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης υπό το πρίσμα της δια βίου μάθησης

2.1. Γενικές διαπιστώσεις για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα

Η ελληνική κοινωνία χαρακτηριζόταν ανέκαθεν από εντονότατη ζήτηση για γενική εκπαίδευση και πανεπιστημιακές σπουδές. Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είχε μικρή απήχηση στους νέους και συνδέεται συνειρμικά με «επίπονη» και «υποδεέστερη» σωματική εργασία, ενώ η γενική εκπαίδευση συνδέεται με προσδοκίες κοινωνικής ανέλιξης. Σήμερα οι νέοι εξακολουθούν να βλέπουν την επαγγελματική εκπαίδευση ως διέξοδο ανάγκης, και αυτό παρά τις συνεχείς προσπάθειες της πολιτείας να την αναδείξει σε εναλλακτική λύση, ισότιμη με τη γενική εκπαίδευση, και παρά τα ερευνητικά δεδομένα που εμφανίζουν τους αποφοίτους της να συναντούν μικρότερες δυσκολίες στην εύρεση απασχόλησης από ό,τι οι απόφοιτοι της γενικής εκπαίδευσης.

Η πλειοψηφία των νέων συνεχίζει και σήμερα, σε ποσοστό που κυμαίνεται γύρω στο 70%, να επιλέγει το γενικό λύκειο που δίνει πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η επαγγελματική εκπαίδευση παραμένει για την πλειονότητα των γονιών και των παιδιών «δεύτερη επιλογή». Προσελκύει κυρίως μαθητές με χαμηλές επιδόσεις, οι οποίοι επί το πλείστον προέρχονται από τα χαμηλότερα οικονομικά στρώματα. Αυτή η κατάσταση ενισχύει τις αρνητικές προκαταλήψεις και δημιουργεί φαύλο κύκλο εις βάρος αυτής της μορφής εκπαίδευσης (Ioannidou και Stavrou, 2013). Το μικρό ποσοστό συμμετοχής στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση φαίνεται πως συνδέεται άμεσα με την αδυναμία της ΕΕΚ να προσελκύσει τους νέους (γράφημα 6).

Γράφημα 6. Ποσοστό των νέων που προσελκύονται από την επαγγελματική εκπαίδευση (2011) και ποσοστό των μαθητών επαγγελματικής εκπαίδευσης στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (2011)

Πηγή: Cedefop, υπολογισμοί με βάση στοιχεία Ευρωβαρομέτρου και Eurostat, 2013.

Επιπλέον, η μαθητική διαρροή από την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση εμφανίζεται ιδιαίτερα αυξημένη: ανέρχεται σε 20,3% στο σύνολο της χώρας (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2006, σελ. 184), ενώ πολύ χαμηλότερη εμφανίζεται η αντίστοιχη διαρροή στο ενιαίο λύκειο, όπου φτάνει το 3,3% (ό.π., σελ. 109) ⁽¹⁹⁾. Παρατηρούνται σημαντικές διαφορές μεταξύ περιοχών, με τη μεγαλύτερη σχολική διαρροή να καταγράφεται στην Κρήτη, την Ήπειρο και την Κεντρική Μακεδονία (άνω του 20%), ενώ η μικρότερη εμφανίζεται στα Ιόνια νησιά (κάτω του 15%). Τα κυριότερα αίτια της διαρροής, σύμφωνα με την έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, φαίνεται πως είναι το χαμηλό κοινωνικοοικονομικό και εκπαιδευτικό επίπεδο της οικογένειας σε συνδυασμό με τη συμμετοχή του μαθητή σε εργασία στην οικογενειακή επιχείρηση ή σε ευκαιριακή απασχόληση στον τουριστικό τομέα (ό.π. σελ. 195).

⁽¹⁹⁾ Αφορά τη γενιά μαθητών 2000-01, δηλ. μαθητές που εγγράφηκαν στην Α' λυκείου το 2000-01 και δεν ολοκλήρωσαν τον δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Το ποσοστό των μαθητών που επιλέγουν την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση διαφέρει ανά περιφέρεια και κυμαίνεται από 20% έως 34%. Η γεωγραφική διαφοροποίηση της αναλογίας μαθητών μεταξύ επαγγελματικού και γενικού λυκείου (ΕΠΑΛ/ΓΕΛ) φαίνεται πως επηρεάζεται από μια σειρά παραγόντων, όπως η δομή της απασχόλησης ανά περιφέρεια, το βιοτικό επίπεδο, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων των μαθητών, η προσβασιμότητα στη σχολική μονάδα κ.α. (πρβλ. ΙΤΥΕ, 2011, σελ. 106-107).

Από τους μαθητές που αποφασίζουν να ακολουθήσουν επαγγελματική εκπαίδευση, οι οκτώ στους δέκα επιλέγουν το επαγγελματικό λύκειο, ενώ μόλις οι δύο στους δέκα επιλέγει τις επαγγελματικές σχολές (ΕΠΑΣ) (μέσος όρος 17% σε επίπεδο χώρας και μεταξύ 10% και 26% σε επίπεδο περιφερειών). Οι ΕΠΑΣ μαθητείας του ΟΑΕΔ (βλ. 2.2.4) προσελκύουν πολύ περισσότερους μαθητές σε σύγκριση με τις ΕΠΑΣ του Υπουργείου Παιδείας (πλέον ΣΕΚ), καθώς παρέχουν στους αποφοίτους τους καλύτερες επαγγελματικές προοπτικές λόγω του συστήματος μαθητείας που εφαρμόζουν.

Καθοριστικό ρόλο στη δυνατότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης να προσελκύσει το ενδιαφέρον νέων – τόσο γενικά, όσο και σε σχέση με συγκεκριμένες ειδικότητες – φαίνεται πως έχει η ύπαρξη ή μη θεσμοθετημένων επαγγελματικών δικαιωμάτων. Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ ο κατασκευαστικός κλάδος στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία γνώριζε μεγάλη ανάπτυξη, υπολειπόμενες οι σχετικές ειδικότητες στα ΕΠΑΛ λόγω της ανυπαρξίας κατοχυρωμένων επαγγελματικών δικαιωμάτων για τεχνίτες μέσου και χαμηλού επιπέδου προσόντων, παρ' όλο που τα επαγγέλματα αυτά απαιτούν αυξημένες γνώσεις και δεξιότητες (π.χ. σιδηρουργοί οικοδομών, οικοδόμοι, αλουμινοτεχνίτες, τεχνίτες μεταλλικών κατασκευών, ξυλουργοί, επιπλοποιοί, κλπ.). Υπάρχουν κι άλλα επαγγέλματα που δεν έχουν κατοχυρώσει επαγγελματικά δικαιώματα – όπως αρτοποιοί, ζαχαροπλάστες, κρεοπώλες, μάγειροι, εργαζόμενοι στον τουρισμό, κ.ά. Σε όλα τα παραπάνω επαγγέλματα οι αυξημένες ανάγκες καλύπτονται κυρίως με εμπειροτέχνες. Αντίθετα, παρατηρούμε ότι στους τομείς όπου θεσμοθετήθηκαν επαγγελματικά δικαιώματα, όπως π.χ. στους κομμωτές και στους υδραυλικούς, δημιουργήθηκε έντονη ζήτηση εκπαιδευτικών υπηρεσιών (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2006, σελ. 150).

Από το 2000 έως σήμερα έχουν ψηφιστεί τέσσερις νόμοι και πολυάριθμες τροπολογίες σε μία προσπάθεια να ρυθμιστεί νομοθετικά ο χώρος της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και της διά βίου μάθησης γενικότερα. Συγκεκριμένα, έχει ψηφιστεί ο νόμος σχετικά με το εθνικό σύστημα σύνδεσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την απασχόληση (Ν. 3191/2003), ο νόμος σχετικά με τη συστηματοποίηση της διά βίου μάθησης (Ν. 3369/2005), ο νόμος σχετικά με την ανάπτυξη της διά βίου μάθησης

(Ν. 3879/2010) και ο νόμος σχετικά με την αναδιάρθρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Ν. 4186/2013), καθώς και πολυάριθμες τροπολογίες. Η νομοθετική αυτή κινητικότητα οφείλεται κυρίως στην έμφαση που έδωσε από το 2000 η ΕΕ στη δημιουργία μίας ανταγωνιστικότερης Ευρώπης, ικανής να ανταπεξέλθει στις νέες προκλήσεις της κοινωνίας της γνώσης. Οφείλεται όμως και στην αναγνώριση από την ελληνική πολιτεία των θετικών αποτελεσμάτων που θα είχε η ανάπτυξη της διά βίου μάθησης στην οικονομική ζωή και στην κοινωνική συνοχή. Ευρήματα από διεθνείς συγκριτικές έρευνες αποδεικνύουν ότι η στενή διασύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και της οικονομίας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για ένα σύστημα υψηλής ποιότητας και αποδοτικότητας, που θα διευκολύνει τη μετάβαση από το σχολείο στην ενεργό ζωή (πρβλ. Mc Coschan et al. 2008, Wolf 2011, Cedefop 2012β).

Ο νέος νόμος για την αναδιάρθρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης και της επαγγελματικής (Ν. 4186/2013), ο οποίος τέθηκε σε εφαρμογή τον Σεπτέμβριο του 2013, εμπεριέχει στοιχεία ανοίγματος του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης προς την οικονομία και την αγορά εργασίας, ενώ επιχειρεί να ρυθμίσει το πεδίο υπό το πρίσμα της διά βίου μάθησης. Ωστόσο, τα μεγάλα ζητήματα που καλείται να αντιμετωπίσει το ελληνικό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης εξακολουθούν να υφίστανται: στενότερη σύνδεση με την αγορά εργασίας και την οικονομία, ισχυρότερη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, αντίληψη της κοινωνικής συνευθύνης και συναίνεσης για θέματα επαγγελματικής κατάρτισης, αποκέντρωση και ενίσχυση της σχολικής αυτονομίας, μεγαλύτερη προέλευση νέων στην επαγγελματική κατάρτιση, βελτίωση της ποιότητας και στενότερη διασύνδεση της αρχικής με τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση (πρβλ. Ioannidou και Stavrou, 2013).

2.2. Περιγραφή της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στο πλαίσιο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος

Η εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά μεταξύ 5-15 ετών. Περιλαμβάνει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (νηπιαγωγείο, ένα έτος και δημοτικό, έξι έτη) και τον πρώτο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γυμνάσιο, τρία έτη, ημερήσιο ή εσπερινό, όταν πρόκειται για εργαζόμενους μαθητές).

Με την αποφοίτηση από το γυμνάσιο ολοκληρώνεται η υποχρεωτική εκπαίδευση και οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν, εάν θα ακολουθήσουν γενική ή επαγγελματική εκπαίδευση. Εάν επιλέξουν να συνεχίσουν τη φοίτησή τους στη γενική εκπαίδευση θα παρακολουθήσουν μαθήματα στο γενικό λύκειο (ΓΕΛ) που είναι τριετούς φοίτησης και ανήκει στον δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Υπάρχουν, επίσης, και εσπερινά λύκεια που απευθύνονται σε εργαζόμενους μαθητές και η φοίτηση σε αυτά διαρκεί τέσσερα χρόνια. Οι μαθητές εισέρχονται στο λύκειο στην ηλικία των 15 ετών και αποφοιτούν στα 18 τους. Η α΄ τάξη λυκείου αποτελεί αποκλειστικά τάξη γενικής παιδείας, ενώ η β΄ και η γ΄ τάξη λυκείου πέρα από τα μαθήματα γενικής παιδείας περιλαμβάνει και μαθήματα ειδικών κατευθύνσεων. Η επιλογή των μαθημάτων αυτών από τους μαθητές γίνεται με βάση τον εκπαιδευτικό ή επαγγελματικό προσανατολισμό που παρέχεται μέσω των αποκεντρωμένων δομών της ΣΕΠΕΔ του Υπουργείου Παιδείας (πρβλ. κεφ. 4.2). Όσοι μαθητές λάβουν το απολυτήριο γενικού λυκείου μπορούν μέσω εξετάσεων εθνικού επιπέδου να ξεκινήσουν σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

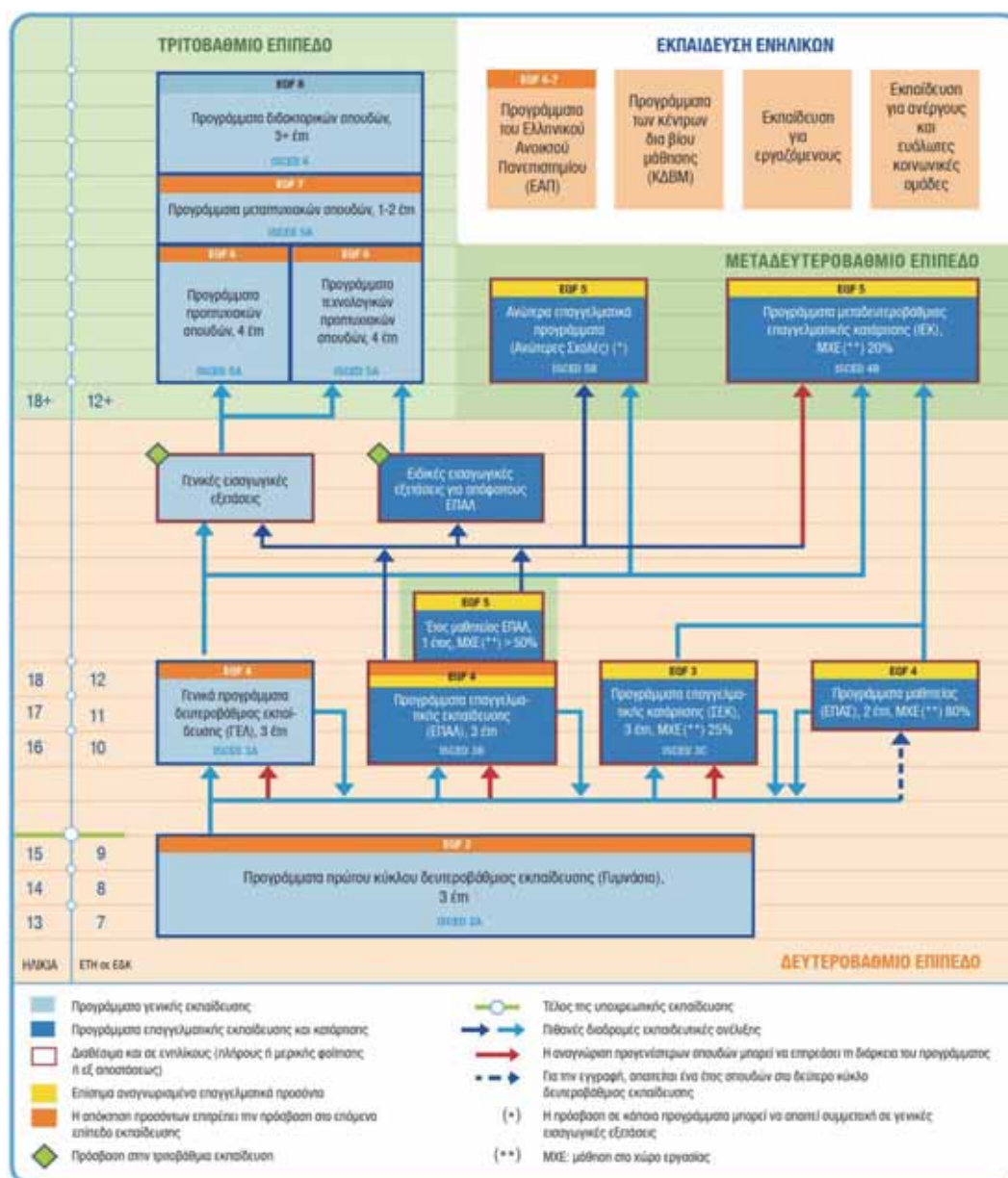
Σύμφωνα με το νέο νόμο για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Ν. 4186/2013), ο οποίος στοχεύει μεταξύ άλλων στο να προσελκύσει περισσότερους μαθητές στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, οι μαθητές εκτός από την επιλογή του γενικού λυκείου, έχουν πλέον τις εξής επιλογές:

- (α) αρχική επαγγελματική εκπαίδευση εντός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος⁽²⁰⁾ στο δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο επαγγελματικό λύκειο (ημερήσιο ή εσπερινό),
- (β) αρχική επαγγελματική κατάρτιση⁽²¹⁾ στο πλαίσιο της μη τυπικής εκπαίδευσης στις σχολές επαγγελματικής κατάρτισης (ΣΕΚ), στα ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης (ΙΕΚ), στα κέντρα διά βίου μάθησης και στα κολλέγια.

⁽²⁰⁾ «Τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα»: το σύστημα της πρωτοβάθμιας, της δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η εθνική νομοθεσία χρησιμοποιεί τον όρο «τυπική επαγγελματική εκπαίδευση» αποκλειστικά για προγράμματα του δεύτερου κύκλου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΕΠΑΛ) που επιτρέπουν την πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση κατόπιν εξετάσεων. Παρότι αναγνωρίζονται πλήρως ή εν μέρει από το κράτος και προσφέρουν επισήμως αναγνωρισμένα προσόντα, τα άλλα προγράμματα αυτού του επιπέδου ή και του μεταδευτεροβάθμιου επιπέδου θεωρούνται μη τυπική ΕΕΚ.

⁽²¹⁾ Στην Ελλάδα «αρχική επαγγελματική κατάρτιση» θεωρείται εν προκειμένω η κατάρτιση που προσφέρει βασικές επαγγελματικές γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες σε ειδικότητες και εξειδικεύσεις με στόχο την ένταξη, επανένταξη, επαγγελματική κινητικότητα και ανέλιξη του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας, καθώς και την επαγγελματική και προσωπική ανάπτυξη.

Γράφημα 7. Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στο πλαίσιο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος

NB: Τα επίπεδα του ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων (EQF) είναι σύμφωνα με την έκθεση αντιστοίχισης EQF-NQF του Ιανουαρίου 2014. Στο διάγραμμα χρησιμοποιήθηκαν επίπεδα ISCED 1997. Η μετατροπή σε επίπεδα ISCED 2011 βρίσκεται σε εξέλιξη.

Πηγή: Cedefop.

2.2.1. Αρχική τυπική επαγγελματική εκπαίδευση: επαγγελματικό λύκειο (ΕΠΑΛ)

Σύμφωνα με τον νόμο για τη διά βίου μάθηση (Ν. 3879/2010), «τυπική» θεωρείται η εκπαίδευση που παρέχεται εντός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος, οδηγεί στην απόκτηση πιστοποιητικών αναγνωρισμένων από τις

κρατικές αρχές και αποτελεί μέρος της διαβαθμισμένης εκπαιδευτικής κλίμακας. Στην τυπική εκπαίδευση εντάσσεται και η εκπαίδευση ενήλικων.

Ο νόμος για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Ν. 4186/2013) ορίζει ότι η επαγγελματική εκπαίδευση παρέχεται από το επαγγελματικό λύκειο (ΕΠΑΛ). Τα ΕΠΑΛ (δημόσια ή ιδιωτικά) ιδρύονται αποκλειστικά από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και διακρίνονται σε ημερήσια και εσπερινά. Ελάχιστο όριο ηλικίας για την εγγραφή στα εσπερινά επαγγελματικά λύκεια είναι τα 16 έτη.

Τα δημόσια επαγγελματικά λύκεια παρέχουν ειδικότητες, οι οποίες προβλέπονται ήδη στο νόμο. Τα προγράμματα που προσφέρονται είναι διαρθρωμένα σε τομείς, ομάδες και ειδικότητες. Οι περισσότεροι τομείς προσφέρουν δύο ή περισσότερες ειδικότητες. Οι τομείς που προσφέρονται σήμερα είναι οι ακόλουθοι: πληροφορική, μηχανολογία, ηλεκτρολογία/ηλεκτρονική/αυτοματισμός, δομικά έργα, περιβάλλον και φυσικοί πόροι, διοίκηση και οικονομία, γεωπονία-τεχνολογία τροφίμων και διατροφής, πλοιάρχων και τέλος μηχανικών εμπορικού ναυτικού.

Ταυτόχρονα ο νέος νόμος προβλέπει ότι οι ειδικότητες πρέπει να διαμορφώνονται σύμφωνα με τις εθνικές και περιφερειακές ανάγκες της οικονομίας, τις προτάσεις των περιφερειών, υπουργείων και κοινωνικών εταίρων. Τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών προβλέπεται να διαμορφώνονται σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του ευρωπαϊκού συστήματος πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (*European credit system for vocational and education and training, ECVET*), και θα λαμβάνονται υπόψη, εφόσον υπάρχουν, τα σχετικά επαγγελματικά περιγράμματα που πιστοποιούνται από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ).

Το επαγγελματικό λύκειο οδηγεί σε δύο επίπεδα:

- (α) το τριετές πρόγραμμα,
- (β) ένα επιπλέον έτος μαθητείας.

Ο δευτεροβάθμιος κύκλος στα ημερήσια ΕΠΑΛ περιλαμβάνει τρία έτη σπουδών. Στην α' τάξη εγγράφονται χωρίς εξετάσεις οι κάτοχοι απολυτηρίου γυμνασίου ή άλλου ισότιμου τίτλου. Οι προαγόμενοι από την α' τάξη του ΕΠΑΛ δικαιούνται να εγγραφούν στο β' έτος του γενικού λυκείου, υπάρχει δηλαδή η δυνατότητα οριζόντιας κινητικότητας.

Στο τέταρτο έτος, στην τάξη μαθητείας (εκπαίδευση στο χώρο εργασίας), η οποία είναι προαιρετική και αποτελεί καινοτομία του νέου νόμου, εγγράφονται οι κάτοχοι απολυτηρίου και πτυχίου του δευτεροβάθμιου κύκλου τριετών σπουδών του ΕΠΑΛ. Η τάξη μαθητείας, που εφαρμόζει το δυϊκό σύστημα εκπαίδευσης (μαθητείας) του ΟΑΕΔ, περιλαμβάνει μάθηση στο χώρο εργασίας, μάθημα ειδικότητας και προπαρασκευαστικά μαθήματα πιστοποίησης στη σχολική

μονάδα αντίστοιχα. Την ευθύνη υλοποίησης της τάξης μαθητείας, της τοποθέτησης σε χώρους εργασίας των φοιτούντων καθώς και όλα τα σχετικά με αυτήν έχει το ΕΠΑΛ και ο ΟΑΕΔ.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-11, οι σχολικές μονάδες της επαγγελματικής εκπαίδευσης μειώθηκαν συνολικά κατά το ένα τρίτο. Η μείωση ήταν ιδιαίτερα μεγάλη στην περίπτωση των ιδιωτικών σχολικών μονάδων (86,5%) (ITYE, 2011).

Την ίδια περίοδο, ο μαθητικός πληθυσμός στην επαγγελματική εκπαίδευση παρουσίαζε αξιοσημείωτη μείωση, η οποία υπερβαίνει το 35%. Ειδικά στην περίπτωση των ιδιωτικών σχολείων, η μείωση του μαθητικού τους δυναμικού είναι συνεχής καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 2001-11, παρουσιάζοντας αρνητική μεταβολή της τάξης του 91%. Η συμμετοχή των κοριτσιών μειώνεται συνεχώς. Μεταξύ των ετών 2001 και 2011 η αρνητική μεταβολή υπερβαίνει το 50%. Το ποσοστό των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στα ΕΠΑΛ, το σχολικό έτος 2009-10, ήταν 16% ενώ στις ΕΠΑΣ 15% (ITYE, 2011).

Το ίδιο έτος (2009-10), οι δημοφιλέστεροι τομείς για τους μαθητές των ΕΠΑΛ είναι της υγείας – πρόνοιας (20,3%) και της πληροφορικής (14,4%) σύμφωνα με τη μελέτη αποτύπωσης του ΙΤΥΕ (2011, σελ. 113). Οι τομείς και οι ειδικότητες, τόσο στα ΕΠΑΛ όσο και στις ΕΠΑΣ, οι οποίοι φαίνεται να εμφανίζουν τάσεις μεγαλύτερης ανάπτυξης ανήκουν στον κλάδο των υπηρεσιών. Εξειδικεύσεις προσανατολισμένες προς τη μεταποιητική βιομηχανία, τις κατασκευές, αλλά και τη γεωργία απουσιάζουν ή υπολειπονται, όπως επισημαίνεται στην ίδια μελέτη (ITYE, 2011, σελ. 149-150). Κλάδοι που θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικοί για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας στην περίοδο 2014-20 σύμφωνα με μελέτη του Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ) θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τον καθορισμό των ειδικοτήτων που παρέχονται από την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (υγεία, ενέργεια, εφοδιαστική αλυσίδα, πληροφορική, τρόφιμα, περιβάλλον, μέταλλα και οικοδομικά υλικά) (πρβλ. κεφ. 3.1). Ωστόσο, ανάμεσα στις 52 ειδικότητες που καταργήθηκαν από τα δημόσια ΕΠΑΛ και τις ΕΠΑΣ το 2013 με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, ορισμένες ανήκουν σε δημοφιλείς ή δυναμικά αναπτυσσόμενους κλάδους.

Στους αποφοίτους του δευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών χορηγείται απολυτήριο επαγγελματικού λυκείου (ισότιμο με το απολυτήριο γενικού λυκείου) και πτυχίο ειδικότητας επιπέδου EQF4 ⁽²²⁾ μετά από ενδοσχολικές εξετάσεις από

⁽²²⁾ Στο άρθρο 6 του Ν. 2009/1992 είχαν καθορισθεί τα επίπεδα των τίτλων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Με το νέο νόμο για την αναδιάρθρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (4186/2013) ορίζονται εκ νέου τα επίπεδα, τα οποία όμως δεν αντιστοιχούν σε επίπεδα μιας διεθνούς ταξινόμησης (π.χ. ISCED ή

το ΕΠΑΛ. Οι απόφοιτοι της «τάξης μαθητείας» των ΕΠΑΛ λαμβάνουν πτυχίο ειδικότητας επιπέδου EQF5 ⁽²³⁾ από το Υπουργείο Παιδείας και τον ΟΑΕΔ από κοινού, μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών πιστοποίησης των προσόντων τους από τον εθνικό φορέα. Οι απόφοιτοι των εσπερινών επαγγελματικών λυκείων δεν έχουν υποχρέωση πρόσβασης στην τάξη μαθητείας για την προσέλευσή τους στις διαδικασίες πιστοποίησης προσόντων, εφόσον έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον 600 ημερομίσθια εργαζόμενοι στην ειδικότητα με την οποία αποφοιτούν από τη γ' τάξη.

Ο υπεύθυνος φορέας για τις διαδικασίες πιστοποίησης προσόντων και για τη χορήγηση πτυχίου ειδικότητας στους αποφοίτους της «τάξης μαθητείας» είναι ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ), είτε αποκλειστικά είτε σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ. Οι επιτυχόντες στις εξετάσεις πιστοποίησης, παράλληλα με το προβλεπόμενο πτυχίο ειδικότητας, αποκτούν και την αντίστοιχη άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Κατά περίπτωση, στην οργάνωση και διεξαγωγή των εξετάσεων πιστοποίησης, συμμετέχουν και άλλα υπουργεία που χορηγούν αντίστοιχες άδειες ασκήσεως επαγγέλματος.

Επίσης, οι απόφοιτοι του δευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών ΕΠΑΛ καθώς και όσοι έχουν ισότιμο τίτλο παλαιότερης μορφής σχολείου έχουν δικαίωμα συμμετοχής σε ειδικές πανελλαδικές εξετάσεις για εισαγωγή σε σχολές της ανώτατης τεχνολογικής εκπαίδευσης (ΤΕΙ), σε αντίστοιχες ή συναφείς ειδικότητες του πτυχίου τους και σε ειδικό ποσοστό θέσεων. Επιπλέον, μπορούν να συμμετάσχουν σε πανελλαδικές εξετάσεις για εισαγωγή στα πανεπιστήμια και στα ΤΕΙ, με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις, που ισχύουν για τους αποφοίτους του γενικού λυκείου.

Για την τάξη μαθητείας την ευθύνη τοποθέτησης σε περιβάλλον εργασίας των φοιτούντων, καθώς και όλα τα σχετικά με αυτή έχουν από κοινού τα ΕΠΑΛ και ο ΟΑΕΔ. Η χρηματοδότηση της «τάξης μαθητείας» προβλέπεται να γίνει από εθνικούς ή και κοινοτικούς πόρους ενώ, αντίθετα από ό,τι συμβαίνει στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες που εφαρμόζουν συστήματα μαθητείας, δεν προβλέπεται η συμμετοχή των επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση.

EQF). Το παρόν επίπεδο αναφέρεται στην πλέον πρόσφατη έκδοση της έκθεσης αντιστοίχισης του εθνικού με το ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων (Ιανουάριος 2014).

⁽²³⁾ Βλ. προηγούμενη υποσημείωση.

2.2.2. Μη τυπική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση: σχολές επαγγελματικής κατάρτισης (ΣΕΚ), ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης (ΙΕΚ), κολλέγια και κέντρα διά βίου μάθησης (ΚΔΒΜ)

Βάσει του νόμου για τη διά βίου μάθηση (Ν. 3879/2010), ως μη τυπική εκπαίδευση θεωρείται η εκπαίδευση που παρέχεται σε οργανωμένο πλαίσιο εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και μπορεί να οδηγήσει στην απόκτηση εθνικώς αναγνωρισμένων τυπικών προσόντων. Περιλαμβάνει την αρχική επαγγελματική κατάρτιση, τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και τη μάθηση ενηλίκων.

Την εποπτεία των φορέων επαγγελματικής κατάρτισης (δημόσιων ή ιδιωτικών) εκτός τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος έχει η γενική γραμματεία διά βίου μάθησης (ΓΓΔΒΜ) που ανήκει στο Υπουργείο Παιδείας. Σύμφωνα με το νέο νόμο, οι ειδικότητες και η οργάνωση των τμημάτων των δημόσιων φορέων επαγγελματικής κατάρτισης καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας σύμφωνα με τις ανάγκες της εθνικής και τοπικής οικονομίας και τις προτάσεις των περιφερειών, αρμόδιων υπουργείων και κοινωνικών εταίρων. Για τη διαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών κάθε ειδικότητας λαμβάνονται υπόψη τα σχετικά επαγγελματικά περιγράμματα ή διαμορφώνονται με βάση τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα. Τα προγράμματα σπουδών της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης διαμορφώνονται και εποπτεύονται ως προς την εφαρμογή τους από τη ΓΓΔΒΜ και πιστοποιούνται από τον ΕΟΠΠΕΠ (πρβλ. κεφ. 3.2). Τα προγράμματα σπουδών μπορούν να περιγράφονται ως μαθησιακά αποτελέσματα και να συνδέονται με πιστωτικές μονάδες σύμφωνα με το ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς πιστωτικών μονάδων στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET).

2.2.2.1. Σχολές επαγγελματικής κατάρτισης

Οι νεοϊδρυθείσες σχολές επαγγελματικής κατάρτισης (ΣΕΚ), οι οποίες αντικαθιστούν τις επαγγελματικές σχολές (ΕΠΑΣ) του Υπουργείου Παιδείας, μπορεί να είναι δημόσιες ή ιδιωτικές και παρέχουν αρχική επαγγελματική κατάρτιση σε αποφοίτους της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η φοίτηση σε αυτές είναι τριετής, ενώ στις δημόσιες ΣΕΚ η φοίτηση παρέχεται δωρεάν. Οι μαθητές άνω των 20, καθώς και οι εργαζόμενοι εγγράφονται στις εσπερινές ΣΕΚ, όπου η διάρκεια φοίτησης είναι τετραετής.

Η τελευταία από τις τάξεις των ΣΕΚ είναι τάξη μαθητείας. Στην α' τάξη εγγράφονται χωρίς εξετάσεις οι κάτοχοι απολυτηρίου γυμνασίου ή άλλου ισότιμου τίτλου. Σήμερα, σύμφωνα με το νόμο για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Ν. 4186/2013), τα προγράμματα που προσφέρονται από τις ΣΕΚ εντάσσονται στις ακόλουθες ομάδες: γεωπονίας – τεχνολογίας τροφίμων – διατροφής, τεχνολογικών εφαρμογών, εφαρμοσμένων τεχνών και καλλιτεχνικών σπουδών,

επαγγελματιών τουρισμού και φιλοξενίας. Κάθε ομάδα προσφέρει παραπάνω από μία ειδικότητες, ενώ προσφέρονται και ορισμένες ειδικότητες εκτός των ομάδων αυτών.

Στην τάξη μαθητείας εκτός από το πρόγραμμα εργαστηριακού μαθήματος εφαρμόζεται και μάθηση στο χώρο εργασίας (28 ώρες εβδομαδιαίως). Το πρόγραμμα αυτό διέπεται από σύμβαση που συνάπτεται μεταξύ ΟΑΕΔ και εργοδότη, η οποία θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει κίνητρα πρόσληψης του μαθητευόμενου μετά το πέρας της μαθητείας. Επιπλέον, απόφοιτοι της τάξης μαθητείας μπορούν να παρακολουθήσουν πρόγραμμα προετοιμασίας για την αξιολόγηση και πιστοποίηση των προσόντων τους, ώστε να αποκτήσουν πτυχίο ειδικότητας του ΕΟΠΠΕΠ.

Ελλείπει στοιχείων για τις νεοϊδρυθείσες ΣΕΚ τα στοιχεία που ακολουθούν αναφέρονται στις προγενέστερες ΕΠΑΣ. Το έτος 2011-12 σε σύνολο 534 μονάδων ΕΠΑΣ (εκτός ΟΑΕΔ) φοιτούσαν 11 644 μαθητές και μαθήτριες σε όλη την Ελλάδα. (ΙΤΥΕ, 2011). Μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών/τριών προσείλκυαν οι ειδικότητες της κομμωτικής τέχνης (26%) και ακολουθούν οι ειδικότητες της αισθητικής τέχνης (15,4%) και των θερμοϋδραυλικών εγκαταστάσεων και συντηρητών κεντρικής θέρμανσης (13%) (ΙΤΥΕ, 2011).

Στους προαγόμενους από τη β' τάξη των ΣΕΚ χορηγείται βεβαίωση επαγγελματικής κατάρτισης επιπέδου 2 με βάση το ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων (EQF) ⁽²⁴⁾. Οι απόφοιτοι των τάξεων μαθητείας λαμβάνουν πτυχίο επαγγελματικής ειδικότητας επιπέδου EQF3 ⁽²⁵⁾.

Για τους μαθητές εσπερινών ΣΕΚ που επιλέγουν να μην παρακολουθήσουν την τάξη μαθητείας, προβλέπεται η συμμετοχή στις διαδικασίες αξιολόγησης και πιστοποίησης προσόντων εφόσον έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον 600 ημερομίσθια στην ειδικότητα που αποφοιτούν από τη β' τάξη της ΣΕΚ.

Οι απόφοιτοι της ΣΕΚ δεν έχουν δικαίωμα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (απουσία «κάθετης κινητικότητας»).

2.2.2.2. Προγράμματα των ινστιτούτων επαγγελματικής κατάρτισης (ΙΕΚ)

Τα δημόσια και ιδιωτικά ΙΕΚ παρέχουν αρχική επαγγελματική κατάρτιση σε αποφοίτους ως επί το πλείστον του δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας

⁽²⁴⁾ Στο άρθρο 6 του Ν. 2009/1992 είχαν καθορισθεί τα επίπεδα των τίτλων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Με το νέο νόμο για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Ν. 4186/2013) ορίζονται εκ νέου τα επίπεδα, τα οποία όμως δεν αντιστοιχούν σε επίπεδα μιας διεθνούς ταξινόμησης (π.χ. ISCED ή EQF). Το παρόν επίπεδο αναφέρεται στην πλέον πρόσφατη έκδοση της έκθεσης αντιστοίχισης του εθνικού με το ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων (Ιανουάριος 2014).

⁽²⁵⁾ Βλ. υποσημείωση παραπάνω.

εκπαίδευσης και σε αποφοίτους ΣΕΚ με στόχο την ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Πρόσβαση έχουν απόφοιτοι ΕΠΑΛ (στο 3ο εξάμηνο συναφούς ειδικότητας), απόφοιτοι γενικού λυκείου, απόφοιτοι γυμνασίου (σε περιορισμένες ειδικότητες) και αλλοδαποί υπήκοοι (κάτοχοι βεβαίωσης γλωσσομάθειας).

Η φοίτηση στα ΙΕΚ είναι πέντε συνολικά εξάμηνα, επιμερισμένη σε τέσσερα εξάμηνα θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης συνολικής διάρκειας έως 1 200 διδακτικές ώρες ειδικότητας και σε ένα εξάμηνο πρακτικής άσκησης ή μαθητείας συνολικής διάρκειας 1 050 ωρών, η οποία μπορεί να είναι συνεχόμενη ή τμηματική. Κάθε ΙΕΚ μπορεί να επικεντρώνεται σε έναν τομέα ή να διαθέτει περισσότερους τομείς, όπως π.χ. εφαρμοσμένων τεχνών, τουρισμού – μεταφορών, τροφίμων – ποτών, χημικής βιομηχανίας, πληροφορικής – τηλεπικοινωνιών – δικτύων, ένδυσης – υπόδησης, οι οποίοι συμπεριλαμβάνουν διάφορες ειδικότητες.

Μετά την επιτυχή παρακολούθηση όλων των εξαμήνων της κατάρτισης, εκδίδεται βεβαίωση επαγγελματικής κατάρτισης. Η βεβαίωση αυτή τους δίνει το δικαίωμα συμμετοχής στις (πρακτικές και θεωρητικές) εξετάσεις πιστοποίησης επαγγελματικής κατάρτισης που διενεργούνται με αρμοδιότητα του ΕΟΠΠΕΠ και με τις οποίες αποκτάται πιστοποιητικό κατάρτισης β' κύκλου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι απόφοιτοι των ΙΕΚ λαμβάνουν δίπλωμα επαγγελματικής ειδικότητας επιπέδου EQF5 ⁽²⁶⁾.

Το 2012 λειτουργούσαν 93 δημόσια ΙΕΚ σε 74 πόλεις και 46 ιδιωτικά ΙΕΚ σε 15 πόλεις με 10 800 και 21 300 καταρτιζόμενους/ες αντίστοιχα. Για το πρώτο εξάμηνο του 2013 τα υπάρχοντα στοιχεία (ΓΓΔΒΜα, 2013) καταγράφουν 9 460 σπουδαστές στα δημόσια ΙΕΚ, εκ των οποίων οι 3 868 είναι άνδρες και οι 5 592 γυναίκες. Κατά την περίοδο 2000-10 παρατηρείται αρνητική μεταβολή του πλήθους των σπουδαστών των ΙΕΚ, ενώ η συμμετοχή των γυναικών το ίδιο διάστημα παραμένει σταθερή σε επίπεδα υψηλότερα του 50%. Πιθανές αιτίες φαίνεται να είναι η δημιουργία την περίοδο αυτή πλήθους σχολών ανώτατης εκπαίδευσης με παρεμφερείς ειδικότητες, οι οποίες προσείλκυαν αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με χαμηλές επιδόσεις αλλά και η ανασφάλεια σχετικά με τον κατοχύρωση επαγγελματικών δικαιωμάτων για τους αποφοίτους των ΙΕΚ.

⁽²⁶⁾ Στο άρθρο 6 του Ν. 2009/1992 είχαν καθορισθεί τα επίπεδα των τίτλων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Με το νέο νόμο (Ν. 4186/2013) ορίζονται εκ νέου τα επίπεδα, τα οποία όμως δεν αντιστοιχούν σε επίπεδα μιας διεθνούς ταξινόμησης (π.χ. ISCED ή EQF). Το παρόν επίπεδο αναφέρεται στην πλέον πρόσφατη έκδοση της έκθεσης αντιστοίχισης του εθνικού με το ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων (Ιανουάριος 2014).

2.2.2.3. Τριτοβάθμια προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης σε ανώτερες σχολές

Επαγγελματικά προγράμματα παρέχονται επίσης σε τριτοβάθμιο επίπεδο από ανώτερες σχολές. Οι σπουδές διαρκούν κατ' ελάχιστο δύο έτη και μπορεί να φθάνουν έως και πέντε έτη. Περιλαμβάνουν στις περισσότερες περιπτώσεις και διάστημα εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας (πρακτική άσκηση), καθώς το στοιχείο αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο στα επαγγελματικά προγράμματα των ανώτερων σχολών. Η πρόσβαση στις ανώτερες σχολές σε ορισμένες περιπτώσεις προϋποθέτει επιτυχή συμμετοχή στις γενικές εξετάσεις πρόσβασης στην ανώτερη εκπαίδευση, ενώ σε κάποιες άλλες περιπτώσεις απαιτούνται ειδικές εξετάσεις (π.χ. ανώτερες σχολές χορού ή δραματικής τέχνης). Η λειτουργία των ανώτερων επαγγελματικών σχολών γίνεται υπό την εποπτεία αρμόδιων υπουργείων (π.χ. Υπουργείο Τουρισμού, Υπουργείο Πολιτισμού, κλπ.).

Τα πτυχία που απονέμονται και ως εκ τούτου τα προσόντα που αποκτώνται σε ορισμένες περιπτώσεις (π.χ. ανώτατη σχολή παιδαγωγικών και τεχνολογικών επιστημών, σχολές ακαδημιών εμπορικού ναυτικού) θεωρούνται από τη νομοθεσία ισοδύναμα με πτυχία των τεχνολογικών ιδρυμάτων της ανώτερης εκπαίδευσης (ΤΕΙ), δηλαδή επιπέδου 6 του ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων (EQF). Σε διαφορετική περίπτωση (ανώτερες σχολές τουριστικών επαγγελμαμάτων, στρατιωτικές σχολές υπαξιωματικών, σχολές αστυφυλάκων, ανώτερες σχολές χορού ή δραματικής τέχνης), οι σχολές θεωρούνται τριτοβάθμιας μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, και τα προσόντα που παρέχονται αντιστοιχούνται στο επίπεδο EQF5.

2.2.2.4. Προγράμματα σε κολλέγια

Τα κολλέγια παρέχουν προγράμματα βάσει συμφωνιών πιστοποίησης και δικαιόχρησης με ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα αλλοδαπής, αναγνωρισμένα από τις αρμόδιες αρχές στη χώρα που εδρεύουν ή εφόσον περιλαμβάνονται σε κατάλογο που καταρτίστηκε με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και που περιλαμβάνει προγράμματα διεθνώς διαπιστευμένα προγράμματα (Νόμος για τη λειτουργία Κολλεγίων, Ν. 3996/2011). Τα εν λόγω προγράμματα οδηγούν σε πρώτο πτυχίο μετά από σπουδές τουλάχιστον τριετούς διάρκειας ή σε μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών.

Τα προγράμματα των κολλεγίων είναι εκτός τυπικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ωστόσο τα χορηγούμενα πτυχία, οι τίτλοι και οι βεβαιώσεις κάθε

είδους δύνανται να αναγνωριστούν ως επαγγελματικά ισοδύναμα με τίτλους ανώτατης εκπαίδευσης του ελληνικού συστήματος τυπικής εκπαίδευσης ⁽²⁷⁾.

Συγκεκριμένα, η δυνατότητα αναγνώρισης της επαγγελματικής ισοτιμίας τίτλων τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης παρέχεται εφόσον οι εν λόγω τίτλοι είναι:

- (α) τουλάχιστον τριετούς διάρκειας σπουδών, όταν πρόκειται για πτυχίο πρώτου κύκλου σπουδών,
- (β) έως τριετούς διάρκειας σπουδών, όταν πρόκειται για μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης, και
- (γ) τουλάχιστον τριετούς διάρκειας σπουδών, όταν πρόκειται για διδακτορικό κύκλο άλλων κρατών-μελών της ΕΕ οι οποίοι δεν υπάγονται στις προϋποθέσεις της οδηγίας 2005/36/ΕΚ.

Η αναγνώριση επαγγελματικής ισοτιμίας παρέχει στο δικαιούχο τη δυνατότητα να αποκτήσει στην Ελλάδα πρόσβαση σε συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα την οποία μπορεί να ασκήσει ως μισθωτός ή αυτοαπασχολούμενος με τις ίδιες προϋποθέσεις και όρους με τους κατόχους συγκρίσιμων τίτλων του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος.

Το συμβούλιο αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων (ΣΑΕΠ) που λειτουργεί στο Υπουργείο Παιδείας είναι αρμόδιο για την αναγνώριση της επαγγελματικής ισοδυναμίας, εφόσον υπάρχουν επαγγελματικά περιγράμματα που επιτρέπουν να κρίνει την επάρκεια ενός τίτλου. Σε διαφορετική περίπτωση, ο Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών & Πληροφόρησης (ΔΟΑΤΑΠ) είναι αρμόδιος για την αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοτιμίας.

2.2.2.5. Συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση: ΚΔΒΜ και άλλοι φορείς που παρέχουν διά βίου μάθηση

Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και γενική εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα παρέχουν τα κέντρα διά βίου μάθησης (ΚΔΒΜ). Το Υπουργείο Παιδείας μέσω του ΕΟΠΠΕΠ είναι υπεύθυνο για τη διασφάλιση της ποιότητας της μη τυπικής εκπαίδευσης, την παρακολούθηση της λειτουργίας τους και την αξιολόγησή τους (πρβλ. κεφ. 3.4).

Με στόχο την αποκέντρωση των σχετικών δράσεων (νόμος για τη διά βίου μάθηση, Ν. 3879/2010), οι περιφέρειες της χώρας ορίστηκαν φορείς διοίκησης του εθνικού δικτύου διά βίου μάθησης. Κάθε περιφέρεια καταρτίζει το δικό της

⁽²⁷⁾ Η σχετική διαδικασία προβλέπεται στο προεδρικό διάταγμα 38/2010 (Α' 78). Επιπλέον, με τις νεώτερες ρυθμίσεις του Ν. 4093/2012 (Α' 222) επιδιώκεται η πλήρης αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων των αποφοίτων των κολλεγίων.

πρόγραμμα διά βίου μάθησης, το οποίο περιλαμβάνει επενδύσεις, προγράμματα ή επί μέρους δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης και γενικότερα δράσεις εφαρμογής της δημόσιας πολιτικής διά βίου μάθησης στην περιφέρεια. Οι δήμοι της χώρας μπορούν να συστήσουν ΚΔΒΜ ή να ενεργοποιήσουν το δίκτυο των φορέων διά βίου μάθησης των περιοχών τους προσφέροντας προγράμματα που συνδέονται με το τοπικό αλλά και το ευρύτερο εργασιακό περιβάλλον. Η πλειοψηφία των δήμων έχει συστήσει ΚΔΒΜ, τα οποία παρέχουν ποικιλία προγραμμάτων γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων αλλά και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης. Ως παράδειγμα της αποκεντρωμένης παροχής διά βίου μάθησης, η περιφέρεια Αττικής υλοποίησε το 2013 προγράμματα ανακύκλωσης και ευαισθητοποίησης κοινού, η περιφέρεια Κρήτης προγράμματα για ενεργειακούς επιθεωρητές ενώ σε όλη την Ελλάδα πραγματοποιήθηκαν από τις περιφέρειες προγράμματα κατάρτισης ανέργων σε τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας. Ο Δήμος Αθηναίων προσφέρει προγράμματα στους υπαλλήλους του σχετικά με θέματα συμπεριφοράς και επικοινωνίας με τον πολίτη, ενώ ο Δήμος Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με την ακαδημαϊκή κοινότητα διαχειρίζεται προγράμματα του Ανοιχτού Πανεπιστημίου. Η χρηματοδότησή γίνεται από συγχρηματοδοτούμενα κοινοτικά προγράμματα (επιχειρησιακό πρόγραμμα «εκπαίδευση και διά βίου μάθηση») καθώς και από τον τακτικό προϋπολογισμό με την υπογραφή προγραμματικών συμβάσεων.

Προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης παρέχουν, επίσης, τα περισσότερα πανεπιστήμια, συμπεριλαμβανομένου και του Ελληνικού Ανοιχτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ), σε μεγάλη θεματική ευρύτητα (όπως τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, τουριστικές σπουδές, λογιστική, οικονομία και διοίκηση, ενέργεια και περιβάλλον, ασφάλεια τροφίμων, διοίκηση παραγωγής, και προγράμματα για αλλοδαπούς και παλιννοστούντες.).

Επιπλέον, σχεδόν όλα τα υπουργεία και οι εποπτευόμενοι φορείς τους υλοποιούν προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης για τους υπαλλήλους τους ή για ευρύτερες ομάδες του πληθυσμού ⁽²⁸⁾ (εξ αποστάσεως επιμόρφωση διδασκόντων την ελληνική γλώσσα, διαπολιτισμική επικοινωνία, νεανική επιχειρηματικότητα, κατάρτιση ανέργων σε πράσινα επαγγέλματα, κατάρτιση διαμεσολαβητών, επαγγελματιών υγείας, δικαστών, κ.ά.).

⁽²⁸⁾ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. ΓΓΔΒΜ 2013α, σελ. 49-88. Ενδεικτικά αναφέρονται η ειδική υπηρεσία εφαρμογών του Υπουργείου Παιδείας, η γενική γραμματεία διά βίου μάθησης μέσω του Ιδρύματος Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης (ΙΝΕΔΒΜ), το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, η ειδική υπηρεσία εφαρμογής συγχρηματοδοτούμενων από το ΕΚΤ ενεργειών του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλειας και Πρόνοιας, ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), η Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, η Εθνική σχολή Δικαστικών Λειτουργιών κ.α.

Προς το παρόν, τα προσόντα που αποκτώνται μέσω συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης ⁽²⁹⁾ δεν αντιστοιχίζονται σε επίπεδα του εθνικού πλαισίου προσόντων, αλλά προβλέπεται πως αυτό θα συμβεί στο μέλλον.

2.2.3. Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση για ειδικές ομάδες

Σε όλες τις μορφές και βαθμίδες τυπικής και μη τυπικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης υπάρχει πρόβλεψη για ειδικές κατηγορίες φοιτούντων. Συγκεκριμένα, υπάρχει δυνατότητα ίδρυσης πρότυπων επαγγελματικών λυκείων ειδικής αγωγής, καθώς και πειραματικών σχολών επαγγελματικής κατάρτισης και ειδικής αγωγής. Επίσης, δύνανται να ιδρύονται δημόσια και ιδιωτικά ΙΕΚ ειδικής αγωγής. Τέλος, προβλέπονται προγράμματα γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης για άτομα με ειδικές ανάγκες (ΑμΕΑ) στους περισσότερους φορείς παροχής διά βίου μάθησης, όπως στα ΚΔΒΜ ή σε εξειδικευμένα κέντρα κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης ατόμων με αναπηρία, καθώς και για απεξαρτημένα άτομα ή άτομα σε απεξάρτηση, όπως είναι το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ) ή ο Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών (ΟΚΑΝΑ).

2.2.4. Προγράμματα μαθητείας του ΟΑΕΔ

Η μαθητεία καθιερώθηκε με το Ν.Δ. υπ' αριθ. 3971/1959 και βασίζεται στο πρότυπο του γερμανικού δυϊκού συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης που συνδυάζει την επαγγελματική εκπαίδευση στην τάξη με αμειβόμενη πρακτική άσκηση σε επιχειρήσεις.

Σε όλη την Ελλάδα λειτουργούν 51 ΕΠΑΣ μαθητείας υπό την εποπτεία του ΟΑΕΔ, στις οποίες φοιτούν κάθε χρόνο κατά μέσο όρο 10 000 νέοι και νέες, ανάλογα με την ετήσια προκήρυξη. Η φοίτησης στις ΕΠΑΣ μαθητείας διαρκεί δύο σχολικά έτη (4 εξάμηνα). Οι μαθητές είναι ηλικίας 16-23 ετών και πρέπει να είναι τουλάχιστον απόφοιτοι της α' τάξης λυκείου. Η αμειβομένη πρακτική άσκηση πραγματοποιείται τέσσερις ή πέντε ημέρες την εβδομάδα με όρους που ορίζονται στο συμφωνητικό μαθητείας, σε επιχορηγούμενες για το σκοπό αυτό επιχειρήσεις του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα. Υπεύθυνη για την εξεύρεση της επιχείρησης, όπου θα εκπαιδεύονται οι μαθητευόμενοι είναι η επαγγελματική σχολή.

⁽²⁹⁾ Με τον όρο «συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση» εννοούμε την κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού που συμπληρώνει, εκσυγχρονίζει ή και αναβαθμίζει γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες, οι οποίες αποκτήθηκαν από τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης ή από επαγγελματική εμπειρία με στόχο την ένταξη ή επανένταξη στην αγορά εργασίας, τη διασφάλιση της εργασίας και την επαγγελματική και προσωπική ανάπτυξη (Ν. 3879/2010).

Από το 2011, το ποσό της επιδότησης προς τις επιχειρήσεις ανέρχεται σε 12 ευρώ ανά ημέρα πρακτικής άσκησης. Η επιδότηση μπορεί να καταβάλλεται είτε στον εργοδότη είτε απευθείας στον μαθητευόμενο. Η αμοιβή του μαθητευόμενου ανέρχεται στο 70% του κατώτατου μισθού που ορίζει η εθνική γενική συλλογική σύμβαση εργασίας (ΕΓΣΣΕ) και για τα τέσσερα (4) εξάμηνα πρακτικής άσκησης.

Η ίδρυση και λειτουργία στις ΕΠΑΣ 30, πανελλαδικά, γραφείων διασύνδεσης επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΓΔΕΕ) με την αγορά εργασίας ενισχύει το θεσμό της μαθητείας. Επιδιώκει να συνδέσει συστηματικά την επαγγελματική εκπαίδευση με τον κόσμο της αγοράς εργασίας, τοποθετώντας μαθητές σε κατάλληλες θέσεις επιχειρήσεων του ιδιωτικού και του δημοσίου τομέα. Η αποτελεσματικότητα του συστήματος μαθητείας όσον αφορά την ένταξη των απόφοιτων στην αγορά εργασίας, απεικονίζεται στο ποσοστό των ασκούμενων μαθητών που επιτυγχάνουν πρόσληψη μετά το πέρας των σπουδών (70%) (Βλ. ΓΓΔΒΜ 2013α, σελ. 74).

Οι απόφοιτοι των ΕΠΑΣ μαθητείας με το πέρας της εκπαίδευσής τους αποκτούν πτυχίο ειδικότητας ΕΠΑΣ, επιπέδου EQF4, επαγγελματική πείρα και συντάξιμο ένσημο για το διάστημα υλοποίησης της πρακτικής άσκησης.

Στο διάστημα 2001-02 με 2011-12 παρατηρήθηκε μεγάλη μείωση στη συμμετοχή μαθητών στις ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ της τάξεως του άνω του 32%, η οποία συμβαδίζει με μείωση στην εν γένει συμμετοχή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΠΑΛ και ΙΕΚ). Την ίδια περίοδο αυξήθηκε σημαντικά η συμμετοχή των κοριτσιών που παρακολουθούν μαθήματα στις ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ: από 25% ποσοστό συμμετοχής στον μαθητικό πληθυσμού των ΕΠΑΣ το 2001-02 σε 36,5% κατά το 2011-12.

Οι πιο δημοφιλείς ειδικότητες που παρέχονται στις ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ είναι αυτές του τεχνίτη ηλεκτρολογικών εργασιών, υδραυλικών εγκαταστάσεων, και μηχανών και συστημάτων αυτοκινήτου, υποστήριξης συστημάτων Η/Υ και κομμωτικής τέχνης.

2.3. Άλλες μορφές επαγγελματικής κατάρτισης

Ενεργό ρόλο στην συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση διαδραματίζουν οι επιχειρήσεις καθώς και οι κοινωνικοί εταίροι. Ο ρόλος του κράτους περιορίζεται στη χρηματοδότηση και, σε ορισμένες περιπτώσεις, στη διασφάλιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, μέσα από την πιστοποίηση παρόχων και εκπαιδευτών.

Αρκετές επιχειρήσεις παρέχουν στους εργαζόμενούς τους οργανωμένη και συστηματική εκπαίδευση στο χώρο εργασίας (ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση),

κυρίως μέσω σεμιναρίων και ταχύρρυθμων προγραμμάτων. Η ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση συνήθως χρηματοδοτείται από τον λογαριασμό για την απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση (ΛΑΕΚ), τον οποίο διαχειρίζεται ο ΟΑΕΔ. Στα προγράμματα του ΛΑΕΚ μπορούν να υπαχθούν:

- (α) προγράμματα κατάρτισης στην Ελλάδα (ενδοεπιχειρησιακά και διεπιχειρησιακά),
- (β) μεταπτυχιακά ή άλλα μακροχρόνια εκπαιδευτικά προγράμματα στην Ελλάδα,
- (γ) προγράμματα κατάρτισης που πραγματοποιούνται εκτός Ελλάδας.

Οι κοινωνικοί εταίροι υλοποιούν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για τα μέλη τους, αλλά και για άλλες κατηγορίες πολιτών. Τα περισσότερα προγράμματα καλύπτονται με συγχρηματοδότηση από το ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο. Τα προσόντα που αποκτώνται από αυτού του είδους τις καταρτίσεις δεν αναγνωρίζονται από εθνική αρχή.

Η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας (ΓΣΕΕ) υλοποιεί προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης με στόχο την εκπαίδευση και κατάρτιση των εργαζόμενων του ιδιωτικού τομέα, τους άνεργους και τα συνδικαλιστικά στελέχη της ΓΣΕΕ. Συγκεκριμένα, τα προγράμματα αφορούν τομείς όπως τουρισμός, τεχνικά επαγγέλματα και κατασκευές, παιδαγωγικά και εκπαίδευση εκπαιδευτών, εμπόριο, περιβάλλον, προστασία του καταναλωτή, κοινωνική οικονομία, πληροφορική και οικονομία – διοίκηση.

Η Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (ΓΣΕΒΕΕ) υλοποιεί προγράμματα κατάρτισης και επανακατάρτισης που σχετίζονται με τουριστικά επαγγέλματα, διαχείριση του περιβάλλοντος, και βασικές δεξιότητες ΤΕΕ και απευθύνονται σε εργοδότες, αυτοαπασχολούμενους και εργαζόμενους σε όλους τους κλάδους της οικονομίας, αλλά και σε άνεργους (περίπου 6,5% καταρτιζόμενων το 2013). Ο αριθμός των προγραμμάτων υπερδιπλασιάστηκε μεταξύ 2011 και 2013 (Οκτώβριος). Το ίδιο διάστημα, οι εκπαιδευόμενοι αυξήθηκαν από 5 319 σε 11 285 (αύξηση 112%).

Η Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ) υλοποιεί προγράμματα που απευθύνονται στο ανθρώπινο δυναμικό της δημόσιας διοίκησης για τη βελτίωση και αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων τους, με στόχο την προώθηση του εκσυγχρονισμού των υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης και τη βελτίωση των ικανοτήτων των στελεχών του δημόσιου τομέα.

Η Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου (ΕΣΕΕ) υλοποιεί προγράμματα για το ανθρώπινο δυναμικό των εμπορικών επιχειρήσεων.

Η Στέγη της Ελληνικής βιομηχανίας του Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ) υλοποιεί προγράμματα επιμόρφωσης, πρωτοβουλιών και δικτυώσεων διά βίου μάθησης με στόχο την αναβάθμιση των γνώσεων,

δεξιότητων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας και της εξωστρέφειας των ελληνικών επιχειρήσεων.

Προγράμματα κατάρτισης αναλαμβάνουν επίσης ορισμένες ενώσεις συντακτών ημερησίων εφημερίδων, τα εμπορικά επιμελητήρια, το τεχνικό επιμελητήριο Ελλάδας (ΤΕΕ), η Ελληνική Εταιρεία Διοικήσεως Επιχειρήσεων (ΕΕΔΕ), η επιστημονική ένωση εκπαίδευσης ενηλίκων, η ΜΕΤΑδραση που είναι επιχειρησιακός εταίρος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, τοπικοί φορείς, πολιτισμικές ομάδες και μουσεία.

Τα τελευταία χρόνια έχει ενισχυθεί ακόμη περισσότερο ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στο σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων επαγγελματικής κατάρτισης που χρηματοδοτούνται από το ΕΣΠΑ (ΕΚΤ). Οι δράσεις αυτές αντιμετωπίζουν κλαδικές ή τοπικές/περιφερειακές ανάγκες της αγοράς εργασίας και συνδυάζουν την κατάρτιση με υπηρεσίες συμβουλευτικής και τοποθέτηση σε επιχειρήσεις για απόκτηση εργασιακής εμπειρίας (πρβλ. κεφ. 4). Το περιεχόμενο των προγραμμάτων κατάρτισης περιλαμβάνει τόσο τεχνικές (ΤΠΕ, ασφάλεια και ποιότητα, πωλήσεις, ενέργεια και περιβάλλον) όσο και οριζόντιες δεξιότητες (επικοινωνία, διοίκηση έργου, ομαδική εργασία, κλπ.).

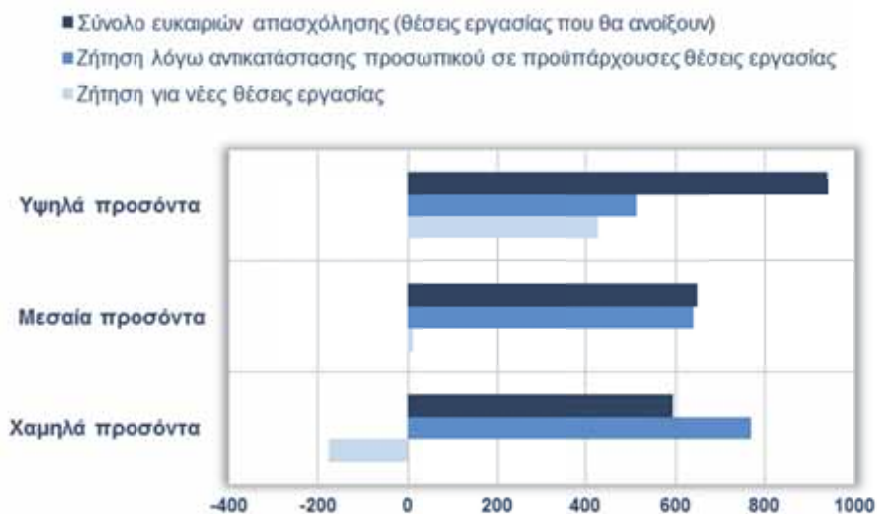
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

Η διαμόρφωση προσόντων στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

3.1. Διάγνωση των αναγκών της αγοράς εργασίας σε δεξιότητες

Οι μεσοπρόθεσμες προβλέψεις του Cedefop για το 2020 (Cedefop 2010β) κάνουν λόγο για σαφή άνοδο των θέσεων εργασίας που απαιτούν τυπικά προσόντα υψηλού επιπέδου (34%) στην Ευρώπη, ενώ το 50% των εργαζομένων θα καλύπτουν θέσεις εργασίας που απαιτούν προσόντα μεσαίου επιπέδου. Ταυτόχρονα, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες προβλέπεται μείωση στην απασχόληση ανειδίκευτων εργατών ⁽³⁰⁾.

Γράφημα 8. **Μελλοντικές ευκαιρίες εργασίας ανά επίπεδο προσόντων (Ελλάδα 2013-25), σε χιλιάδες**

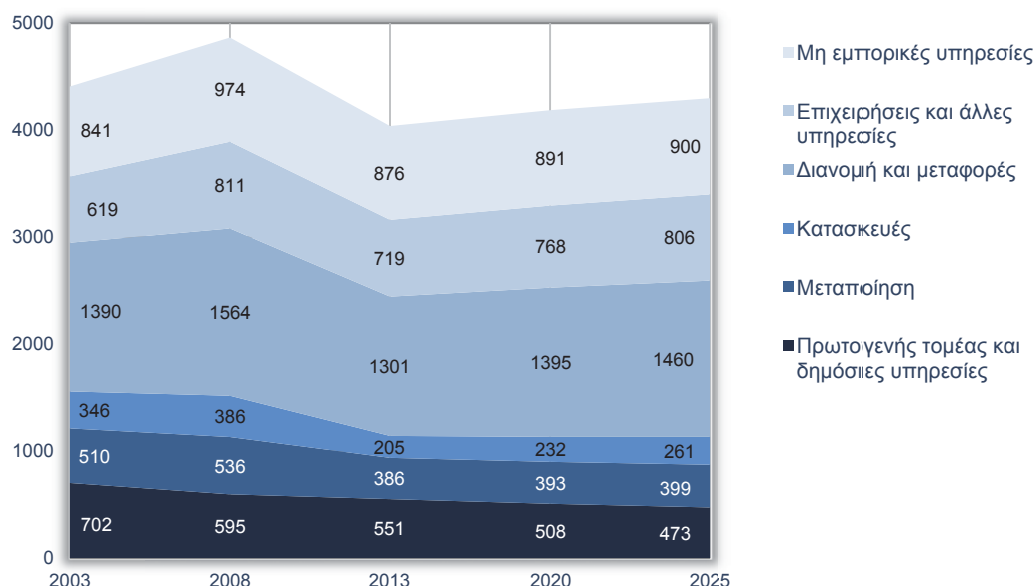
Πηγή: Cedefop, πρόβλεψη αναγκών σε δεξιότητες, 2014.

⁽³⁰⁾ Για επικαιροποιημένα στοιχεία, βλ. <http://www.cedefop.europa.eu/EN/identifying-skills-needs/index.aspx> (4.3.2014).

Οι τάσεις που καταγράφονται για την Ελλάδα ακολουθούν τις γενικές ευρωπαϊκές τάσεις. Η απασχόληση των ατόμων με προσόντα χαμηλού επιπέδου αναμένεται να μειωθεί (από 32% σε 21%), ενώ εντονότερη θα είναι η ζήτηση για θέσεις εργασίας με προσόντα μεσαίου (από 41% σε 45%) και ανώτερου επιπέδου (από 27% σε 34%) (γράφημα 8).

Προβλέπεται συρρίκνωση κυρίως στον πρωτογενή αλλά και στον δευτερογενή τομέα, ενώ στον τομέα των υπηρεσιών φαίνεται να αυξάνονται οι θέσεις εργασίας μέχρι το 2025 (Cedefop, 2010α) (γράφημα 9). Συγκεκριμένα, η απασχόληση στον τομέα των διανομών/μεταφορών αναμένεται να αυξηθεί κατά 159 000 θέσεις εργασίας μεταξύ 2013 και 2025, στις λοιπές υπηρεσίες κατά 87 000 θέσεις εργασίας και στις κατασκευές κατά 56 000 θέσεις εργασίας.

Γράφημα 9. **Απασχόληση ανά κλάδο (Ελλάδα), σε χιλιάδες, 2003-25**

Πηγή: Cedefop, πρόβλεψη αναγκών σε δεξιότητες, 2014.

Στην Ελλάδα καταβλήθηκαν προσπάθειες να δημιουργηθεί ένας μηχανισμός για την έγκαιρη διάγνωση των τάσεων διαμόρφωσης των αναγκών της αγοράς εργασίας μεσοπρόθεσμα μέσω του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης (ΠΑΕΠ ΑΕ) και του μετέπειτα Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας και Ανθρωπίνου Δυναμικού (ΕΙΕΑΔ). Οι προσπάθειες δεν καρποφόρησαν και δε μπόρεσαν να αξιοποιηθούν ως βάση σχεδιασμού της πολιτικής για την εκπαίδευση και κατάρτιση. Κατά συνέπεια, εξακολουθεί να αποτελεί «πρόκληση για την Κυβέρνηση, αλλά και τους κοινωνικούς εταίρους η υιοθέτηση μιας μακροπρόθεσμης προοπτικής για την ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων στον πληθυσμό, ακόμη και κατά τη διάρκεια της κρίσης» (ΓΓΔΒΜ 2013β, σελ. 17). Το μεγαλύτερο ίσως πρόβλημα σχετικά με

τη στρατηγική ανάπτυξης δεξιοτήτων είναι ότι δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία για τις ικανότητες και δεξιότητες του πληθυσμού. Η Ελλάδα συμμετέχει στον δεύτερο γύρο της έρευνας PIAAC του ΟΟΣΑ σε 32 χώρες για την αποτίμηση των δεξιοτήτων των ενηλίκων (16-65 ετών), τα αποτελέσματα του οποίου αναμένεται να ανακοινωθούν το 2015.

Η έρευνα που έγινε από το Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Μελετών (IOBE) το 2011 στις επιχειρήσεις για την πρόβλεψη των μεταβολών στα περιφερειακά τοπικά συστήματα και τις τοπικές αγορές εργασίας, περιέχει σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τις εγχώριες ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό και τις ζητούμενες δεξιότητες. Σύμφωνα με αυτήν, οι περισσότερες επιχειρήσεις (περίπου 7 στις 10) ανέφεραν ότι οι εργαζόμενοι δεν παίρνουν πρωτοβουλίες και δεν αναλαμβάνουν κινδύνους, υστερούν σε ικανότητες οργάνωσης και διοίκησης έργου αλλά και διαχείρισης της τεχνολογίας-καινοτομίας, ούτε διαθέτουν τις απαιτούμενες τεχνικές γνώσεις για τη συγκεκριμένη εργασία. Φαίνεται λοιπόν πως δεν είναι μόνο οι κοινωνικές δεξιότητες που απουσιάζουν από το υφιστάμενο ανθρώπινο δυναμικό, αλλά και τεχνικές γνώσεις που σχετίζονται με το περιεχόμενο της θέσης εργασίας. Αρκετά μικρότερο πρόβλημα φαίνεται να είναι η γνώση ξένων γλωσσών και επικοινωνίας, και η περιορισμένη χρήση βασικών εφαρμογών πληροφορικής (IOBE και Remaco 2013, σελ. 53).

Ο Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ) προχώρησε στην οργάνωση και λειτουργία μηχανισμού διάγνωσης των αναγκών των επιχειρήσεων σε επαγγέλματα και δεξιότητες (ΣΕΒ 2013). Σε πρώτη φάση, ο μηχανισμός διάγνωσης λειτουργεί σε οκτώ τομείς, οι οποίοι παρουσιάζουν σημαντικό ενδιαφέρον για τη βιομηχανία και γενικότερα για την ελληνική οικονομία τόσο από πλευράς προοπτικών ανάπτυξης όσο και απασχόλησης έως το 2020: τρόφιμα, τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, ενέργεια, δομικά προϊόντα, εφοδιαστική αλυσίδα, περιβάλλον, μέταλλο, υγεία. Με βάση διάφορα σενάρια οικονομικής ανάπτυξης για την ίδια χρονική περίοδο προέκυψαν 87 κρίσιμα επαγγέλματα για τα οποία αναμένονται σημαντικές μεταβολές στις γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες στο μέλλον.

Οι προβλέψεις του ΣΕΒ συμπίπτουν ως ένα βαθμό με τις προβλέψεις της McKinsey για την αναπτυξιακή προοπτική συγκεκριμένων οικονομικών κλάδων στην Ελλάδα κατά τα επόμενα δέκα χρόνια (McKinsey & Company, 2011). Η μελέτη της McKinsey προσδιορίζει τους πέντε μεγαλύτερους κλάδους (τουρισμός, ενέργεια, βιομηχανία-μεταποίηση τροφίμων, αγροτική παραγωγή – γεωργικές καλλιέργειες, λιανικό και χονδρικό εμπόριο) καθώς και οκτώ επί μέρους κλάδους (αναδυόμενους αστέρες), οι οποίοι αναμένεται να αναπτυχθούν δυναμικά και να συμβάλουν καθοριστικά στην αναπτυξιακή προσπάθεια της Ελλάδας την

επόμενη δεκαετία: παραγωγή γενόσημων φαρμάκων, ιχθυοκαλλιέργειες, ιατρικός τουρισμός, φροντίδα για την τρίτη ηλικία και τους χρονίως ασθενείς, δημιουργία περιφερειακών διαμετακομιστικών κόμβων, διαχείριση αποβλήτων· και δευτερεύοντες «αναδυόμενους αστέρες» (εξειδικευμένες κατηγορίες τροφίμων και δημιουργία στοχευμένων προγραμμάτων κλασσικών σπουδών). Η μελέτη εκτιμά ότι στους κλάδους αυτούς θα μπορούσαν να δημιουργηθούν 520 000 νέες θέσεις εργασίας τα επόμενα χρόνια.

Ωστόσο, οι πρόσφατες αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (νόμος για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, Ν. 4186/2013) δε φαίνεται να λαμβάνουν υπόψη τις προβλέψεις της οικονομίας κατά τον καθορισμό των ειδικοτήτων που παρέχονται στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΠΑΛ, ΣΕΚ και ΙΕΚ) με αποτέλεσμα να είναι ορατός ο κίνδυνος αναντιστοιχίας των αναπτυσσόμενων δεξιοτήτων με τις ανάγκες της οικονομίας.

Σε περιόδους βαθιάς οικονομικής ύφεσης και εξαιρετικά υψηλών ποσοστών ανεργίας ο κίνδυνος δεν αφορά μόνο την αναντιστοιχία των δεξιοτήτων αλλά πολύ περισσότερο την απαξίωσή τους. Αυτόν τον κίνδυνο διατρέχουν οι ανειδίκευτοι και οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι, αλλά και όσοι παραμένουν για μεγάλο διάστημα εκτός εργασίας. Εξάλλου υπάρχουν ήδη ισχυρές ενδείξεις ότι στην Ελλάδα πολλές θέσεις εργασίας καταλαμβάνονται από άτομα με εκπαίδευση υψηλότερη από ό,τι απαιτεί η εκάστοτε θέση.

Οι πολιτικές που προτείνονται για τη σύζευξη της προσφοράς και ζήτησης δεξιοτήτων είναι οι ακόλουθες (πρβλ. ΓΓΔΒΜ 2013β, σελ 17):

- (α) συστηματική συλλογή στοιχείων σχετικά με τις απαιτούμενες δεξιότητες αναδυόμενων ειδικοτήτων και τομέων της οικονομίας και τις δεξιότητες που προσφέρει η παρεχόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση, έτσι ώστε να περιοριστεί η κάθε είδους αναντιστοιχία μεταξύ ζήτησης και προσφοράς σε δεξιότητες,
- (β) στροφή στα μαθησιακά αποτελέσματα και επικέντρωση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων που πιστοποιούνται,
- (γ) αύξηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης βασισμένων στην εργασία,
- (δ) ανάπτυξη των δεξιοτήτων των εργαζομένων υποστηριζόμενη από το κράτος και τις επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας αναγνώρισης και πιστοποίησής τους,
- (ε) ενίσχυση της ανάπτυξης νέων δεξιοτήτων όπως αυτές της επίλυσης προβλημάτων, της επικοινωνίας, των πράσινων δεξιοτήτων, της διά βίου διαχείρισης σταδιοδρομίας και της επιχειρηματικότητας.

3.2. Βασικοί άξονες για τη διαμόρφωση προγραμμάτων σπουδών και προσόντων

3.2.1. Ρυθμίσεις στην πρόσφατη νομοθεσία

Τα δημόσια επαγγελματικά λύκεια παρέχουν ειδικότητες, οι οποίες προβλέπονται ήδη στον πρόσφατο νόμο για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Ν. 4186/2013) (πρβλ. κεφ. 2). Αντίστοιχα, οι ειδικότητες και η οργάνωση των τμημάτων των δημόσιων φορέων επαγγελματικής κατάρτισης καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας.

Ταυτόχρονα ο νέος νόμος προβλέπει ότι οι ειδικότητες θα διαμορφώνονται σύμφωνα με τις ανάγκες της οικονομίας, τις προτάσεις των περιφερειακών επιτροπών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, των κοινωνικών εταίρων, των επιμελητηρίων και επιστημονικών ενώσεων και τις προτάσεις του Υπουργείου Εργασίας και του ΟΑΕΔ, του Υπουργείου Ανάπτυξης και άλλων αρμόδιων υπουργείων.

Τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών προβλέπεται να διαμορφώνονται σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του ευρωπαϊκού συστήματος πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET).

Για τη διαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών κάθε τομέα και ειδικότητας θα λαμβάνονται υπόψη, εφόσον υπάρχουν, και τα σχετικά επαγγελματικά περιγράμματα που πιστοποιούνται από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ).

Επίσης ο νόμος προβλέπει ότι τα ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα σπουδών θα αξιολογούνται και, εάν κρίνεται σκόπιμο, θα ανανεώνονται κάθε έξι, τουλάχιστον, έτη.

Τα προγράμματα σπουδών της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης διαμορφώνονται από τη ΓΓΔΒΜ (η οποία εξασφαλίζει επιπλέον την εποπτεία όλων των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων επαγγελματικής κατάρτισης) και πιστοποιούνται από τον ΕΟΠΠΕΠ (πρβλ. κεφ. 3.2). Ο οδηγός σπουδών κάθε ειδικότητας περιλαμβάνει το επαγγελματικό προφίλ, τα μαθησιακά αποτελέσματα που αναλύονται σε γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, κατά μάθημα και ειδικότητα, τις πιστωτικές μονάδες, αντιστοιχίσεις ειδικότητας και κατάταξης υποψηφίων, το ωρολόγιο πρόγραμμα και τη διδακτέα ύλη, τις μεθόδους διδασκαλίας και τον εξοπλισμό.

3.2.2. Επαγγελματικά περιγράμματα

Τα επαγγελματικά περιγράμματα, όπως διαμορφώθηκαν και πιστοποιήθηκαν από το Εθνικό Κέντρο Πιστοποιήσεων, νυν ΕΟΠΠΕΠ, αποτελούν μια ολοκληρωμένη περιγραφή ενός επαγγέλματος, η οποία περιλαμβάνει:

- (α) τίτλο – ορισμό του επαγγέλματος ή/και της ειδικότητας,
- (β) ιστορική αναδρομή και εξέλιξή του,
- (γ) ισχύον νομοθετικό πλαίσιο,
- (δ) ανάλυση του επαγγέλματος ή/και της ειδικότητας σε προδιαγραφές,
- (ε) απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες για την άσκηση του,
- (στ) προτεινόμενες διαδρομές για την απόκτηση των απαιτούμενων επαγγελματικών προσόντων,
- (ζ) ενδεικτικούς τρόπους αξιολόγησης των γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων του επαγγέλματος.

Τα επαγγελματικά περιγράμματα αναπτύσσονται σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους (εργαζόμενους και εργοδότες) και πιστοποιούνται από τον ΕΟΠΠΕΠ. Μέχρι σήμερα ο ΕΟΠΠΕΠ έχει αναπτύξει και πιστοποιήσει 202 επαγγελματικά περιγράμματα ⁽³¹⁾. Στόχος της ανάπτυξης επαγγελματικών περιγραμμάτων ήταν μεταξύ άλλων η χρησιμοποίησή τους για την ανάπτυξη προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και επαγγελματικών προτύπων για την αναγνώριση και πιστοποίηση των προσόντων. Οι σκοποί αυτοί δεν επιτεύχθηκαν ακόμη, ενώ η χρήση των περιγραμμάτων μέχρι τώρα παρέμεινε περιορισμένη.

3.2.3. Εθνικό πλαίσιο προσόντων (ΕΠΠ), μαθησιακά αποτελέσματα και ανάπτυξη συστήματος αναγνώρισης και πιστοποίησης προσόντων

Η ανάπτυξη του ελληνικού εθνικού πλαισίου προσόντων (ΕΠΠ), που θεσμοθετήθηκε με το νόμο για τη διά βίου μάθηση (Ν. 3879/2010), αναμένεται να αποτελέσει σημαντική παράμετρο στη διαμόρφωση των προσόντων, την προσαρμογή των προγραμμάτων και την προώθηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Σκοπός του ΕΠΠ είναι η αναγνώριση και συσχέτιση των μαθησιακών αποτελεσμάτων όλων των μορφών τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης, ώστε αυτά να πιστοποιούνται και να κατατάσσονται σε επίπεδα κατ' αντιστοιχία με τα επίπεδα του ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων (άρθρο 16).

Οι αλλαγές που επιφέρει η θεσμοθέτηση του ΕΠΠ στο ελληνικό σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης συνοψίζονται σε δύο βασικά σημεία:

⁽³¹⁾ Για την πλήρη λίστα των επαγγελματικών περιγραμμάτων που έχουν αναπτυχθεί βλ.: <http://www.eoppep.gr/index.php/el/structure-and-program-certification/workings/list-ep>.

- (α) υιοθετείται επίσημα η προσέγγιση του «μαθησιακού αποτελέσματος» ως αναγκαία προϋπόθεση για τη χορήγηση ενός προσόντος ή/και τον σχεδιασμό νέων,
- (β) ενισχύεται η δυνατότητα ελέγχου και διασφάλισης της ποιότητας όλων των χορηγούμενων προσόντων.

Μέχρι σήμερα έχει καταγραφεί ένα πλήθος ελληνικών φορέων (δημόσιων και ιδιωτικών) αλλά και φορέων άλλων χωρών, οι οποίοι αναπτύσσουν εκπαιδευτική δραστηριότητα και στους οποίους αναγνωρίζεται το δικαίωμα απονομής τίτλων σπουδών. Με τις εργασίες για το ΕΠΠ επιχειρείται για πρώτη φορά στην Ελλάδα η αναγνώριση και κατάταξη των τίτλων των φορέων αυτών σε ένα ενιαίο πλαίσιο. Σε πρώτη φάση προβλέπεται να ενταχθούν στο ΕΠΠ οι τίτλοι σπουδών που χορηγούνται από το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα, τελικός στόχος όμως είναι να συμπεριληφθούν στο ΕΠΠ όλοι οι χορηγούμενοι στη χώρα τίτλοι (ΕΟΠΠΕΠ 2013).

Το Υπουργείο Παιδείας έχει τη συνολική εποπτεία της διαμόρφωσης και λειτουργίας του ΕΠΠ και ασκεί το συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων. Ο ΕΟΠΠΕΠ είναι αρμόδιος για:

- (α) την ανάπτυξη του ΕΠΠ και την αντιστοίχισή του με το ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων,
- (β) την αναγνώριση αποτελεσμάτων της μη τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης,
- (γ) την αντιστοίχιση των προσόντων που αποκτώνται μέσω της τυπικής εκπαίδευσης, της μη τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης μάθησης στα επίπεδα του ΕΠΠ, και
- (δ) τη δημιουργία κλαδικών περιγραφικών δεικτών σε μορφή γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που αντιστοιχούν στα επίπεδα του ΕΠΠ.

Στη διαδικασία ανάπτυξης του ΕΠΠ συμμετείχε η εθνική γνωμοδοτική επιτροπή, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι των φορέων παροχής υπηρεσιών τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης, των φορέων αναγνώρισης και πιστοποίησης προσόντων, των κοινωνικών εταίρων και εμπειρογνώμονες.

Μετά από εξάμηνη δημόσια ηλεκτρονική διαβούλευση (2010), το Υπουργείο Παιδείας και ο ΕΟΠΠΕΠ προχώρησαν στη διαμόρφωση πρότασης για το ΕΠΠ (2013), στην οποία εξειδικεύονται η δομή και το περιεχόμενο του πλαισίου και τίθενται προϋποθέσεις και κριτήρια για την αποτελεσματική ανάπτυξη και εφαρμογή του (ΕΟΠΠΕΠ, 2013). Στην ίδια πρόταση παρουσιάζεται μια πρώτη ενδεικτική κατάταξη των υφιστάμενων τίτλων που χορηγούνται στο πλαίσιο του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας. Η δομή του ΕΠΠ αποτελείται από οκτώ επίπεδα· για κάθε επίπεδο προβλέπεται να αναπτυχθούν περιγραφικοί δείκτες, καθώς και τύποι προσόντων. Τον Δεκέμβριο του 2013 ολοκληρώθηκε η

αντιστοίχιση του ΕΠΠ με το ευρωπαϊκό πλαίσιο και η σχετική έκθεση αντιστοίχισης παρουσιάστηκε στη συμβουλευτική επιτροπή για το ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων. Προς το παρόν, οι φορείς πιστοποίησης των οποίων οι τίτλοι, κατά την παρούσα φάση, εντάσσονται στο ΕΠΠ είναι το Υπουργείο Παιδείας, ο ΕΟΠΠΕΠ, και τα πανεπιστήμια και τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Τη μεγαλύτερη δυσκολία για την ανάπτυξη και εφαρμογή του εθνικού πλαισίου προσόντων παρουσιάζει η εφαρμογή της προσέγγισης των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Τα μαθησιακά αποτελέσματα, οριζόμενα ως «δηλώσεις» του τι ένας εκπαιδευόμενος πρέπει να γνωρίζει, να κατανοεί και να είναι ικανός να κάνει μετά την ολοκλήρωση μιας μαθησιακής διαδικασίας αποτελούν προϋπόθεση και για την αναγνώριση και επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης: παρέχουν ένα κοινό εννοιολογικό πλαίσιο στο οποίο διαφορετικές μορφές μάθησης (τυπική, μη τυπική, άτυπη) δύνανται να ενταχθούν, να αξιολογηθούν, να αποτιμηθούν και να πιστοποιηθούν. Δείγματα αυτής της προσέγγισης υπάρχουν ήδη σε αναλυτικά προγράμματα σπουδών και στα επαγγελματικά περιγράμματα που έχουν εκπονηθεί έως τώρα. Ωστόσο η χρήση των μαθησιακών αποτελεσμάτων στα προγράμματα σπουδών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης δεν έχει ακόμη γενικευτεί.

Στην τελική φάση ανάπτυξης του ΕΠΠ προβλέπεται:

- (α) η ανάπτυξη και πιλοτική εφαρμογή μεθοδολογίας προσδιορισμού των μαθησιακών αποτελεσμάτων,
- (β) η ανάπτυξη διαδικασιών και κριτηρίων για την ένταξη στο ΕΠΠ των προσόντων που αφορούν συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας («κλαδικά προσόντα»),
- (γ) η ανάπτυξη συστήματος σύμφωνα με το οποίο θα δίνεται η δυνατότητα σε φορείς πιστοποίησης να αιτούνται την ένταξη των τίτλων τους στα επίπεδα του ΕΠΠ.

Όπως αναφέρεται στην πρόταση για το ελληνικό πλαίσιο προσόντων, «όταν το ΕΠΠ θεσπιστεί και ολοκληρωθεί η διαδικασία αντιστοίχισής του με το ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων, προβλέπεται να αναπτυχθούν – εφόσον αυτό αποδειχθεί απαραίτητο – συγκεκριμένες πολιτικές για τη λειτουργία νέων φορέων πιστοποίησης στο μέλλον αλλά και για τον προσδιορισμό της κατάλληλης σχέσης μεταξύ του ΕΠΠ και των διεθνών «κλαδικών φορέων πιστοποίησης» (ΕΟΠΠΕΠ 2013, σελ. 14).

Παράλληλα με την ανάπτυξη του εθνικού πλαισίου προσόντων, σε εξέλιξη βρίσκεται και η δημιουργία συστήματος επικύρωσης και πιστοποίησης προσόντων. Η ολοκλήρωσή του θα δώσει τη δυνατότητα σε ανθρώπους που απέκτησαν προσόντα μέσα από διαδρομές μη τυπικής και άτυπης μάθησης να

μπορούν να τα επικυρώσουν και να τα πιστοποιήσουν, ανεξάρτητα από ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και ανεξάρτητα από κλειστές και γραφειοκρατικές διαδικασίες, οι οποίες αναπαράγουν συστημικά τον εκπαιδευτικό, επαγγελματικό και κατ' επέκταση τον κοινωνικό αποκλεισμό. Ως τώρα δεν υπάρχει τρόπος επικύρωσης και πιστοποίησης των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που αποκτήθηκαν μέσω μη τυπικής και άτυπης μάθησης, παρά το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος των επαγγελματικών δεξιοτήτων των πολιτών προέρχονταν από ακριβώς τέτοια μάθηση. Αυτό σημαίνει ότι οι μεν χρήστες υπηρεσιών αντιμετωπίζουν έλλειψη επαγγελματισμού, ενώ οι εργαζόμενοι χωρίς αναγνωρισμένα και πιστοποιημένα προσόντα έχουν εξαιρετικά περιορισμένες ευκαιρίες επαγγελματικής ανέλιξης.

Νομοθετικά προβλέπεται η ανάπτυξη συστήματος επικύρωσης και πιστοποίησης και η αντιστοίχιση των προσόντων στα επίπεδα του ΕΠΠ (Ν. 3879/2010). Ως σήμερα έχουν δρομολογηθεί ορισμένες προκαταρκτικές ενέργειες, αλλά το εγχείρημα αναμένεται να ολοκληρωθεί σε βάθος χρόνου. Ο αρμόδιος φορέας (ΕΟΠΠΕΠ) έχει αναλάβει:

- (α) την αδειοδότηση και τον έλεγχο λειτουργίας των φορέων πιστοποίησης προσόντων που αποκτώνται μέσω της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης,
- (β) την ανάπτυξη και εφαρμογή συστήματος μεταφοράς πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση,
- (γ) τη διασφάλιση της ποιότητας της μη τυπικής εκπαίδευσης,
- (δ) την εισήγηση του καθορισμού των επαγγελματικών δικαιωμάτων των κατόχων προσόντων που αποκτώνται στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης,
- (ε) την αντιστοίχιση στο ΕΠΠ διεθνών κλαδικών προσόντων,
- (στ) την αναγνώριση της ισοτιμίας εκπαιδευτικών τίτλων της αλλοδαπής με εξαίρεση αυτών της ανώτατης εκπαίδευσης.

Στις ενέργειες που βαθμιαία αναμένεται να διευκολύνουν την ανάπτυξη συστήματος επικύρωσης και πιστοποίησης προσόντων στην Ελλάδα εντάσσονται:

- (α) η συγκρότηση και λειτουργία της εθνικής γνωμοδοτικής επιτροπής,
- (β) η διαμόρφωση ενιαίου πλαισίου ποιοτικής αναβάθμισης της διά βίου μάθησης (αρχικής – συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων), του επονομαζόμενου π³,
- (γ) η καταγραφή και αποτύπωση όλων των τίτλων/προσόντων που χορηγούνται από εκπαιδευτικούς φορείς και η κατάταξη τους στα επίπεδα του εθνικού πλαισίου προσόντων (διαδικασία που βρίσκεται σε εξέλιξη),
- (δ) ο επανασχεδιασμός με βάση τις πρόσφατες οδηγίες της ΕΕ (συμβατότητα με την διαδικτυακή πύλη του EQF) της βάσης δεδομένων που περιλαμβάνει φορείς και τίτλους/προσόντα,

- (ε) η ανάπτυξη μεθόδων και εργαλείων για την κατάταξη των τίτλων/προσόντων στα επίπεδα του εθνικού πλαισίου προσόντων και για την αντιστοίχιση τους στα επίπεδα του ευρωπαϊκού.

3.2.4. Συγκρισιμότητα, αναγνώριση και μεταφορά προσόντων

Σημαντική παράμετρος στη διαμόρφωση των προγραμμάτων και προσόντων αναμένεται να αποτελέσει στο μέλλον το ECVET, που διευκολύνει την αξιοποίηση των προσόντων που αποκτήθηκαν σε άλλες χώρες και κλάδους, την άρση των εμποδίων μεταξύ επί μέρους τομέων της εκπαίδευσης και την αναγνώριση προσόντων, τόσο μεταξύ εκπαιδευτικών συστημάτων διαφορετικών χωρών όσο και μεταξύ διαφορετικών εκπαιδευτικών συστημάτων της ίδιας χώρας. Στην Ελλάδα, ο νόμος για την ανάπτυξη της διά βίου μάθησης (αριθ. 3369/2010) καθώς και ο νέος νόμος για την αναδιάρθρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Ν. 4186/2013) προβλέπουν ότι τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών διαμορφώνονται σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του ευρωπαϊκού συστήματος πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ECVET (άρθρο 10). Η αρμοδιότητα της ανάπτυξης και εφαρμογής του συστήματος μεταφοράς πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση έχει ανατεθεί στον ΕΟΠΠΕΠ, ο οποίος σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους οφείλει να προχωρήσει στις σχετικές δράσεις. Προς το παρόν η απόδοση πιστωτικών μονάδων σε υφιστάμενα προγράμματα σπουδών επαγγελματικής κατάρτισης γίνεται σε πιλοτική βάση.

Παράλληλα, το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) ως συντονιστής της εθνικής ομάδας εμπειρογνομόνων ECVET εκπόνησε *Οδηγό παρουσίασης, ανάπτυξης και εφαρμογής του ευρωπαϊκού συστήματος συσσώρευσης και μεταφοράς πιστωτικών μονάδων στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET) στην Ελλάδα* (ΙΚΥ 2013). Ο οδηγός δεν έχει εφαρμοστεί ακόμα, ωστόσο περιγράφει τα αναγκαία βήματα για την εφαρμογή του ECVET στην Ελλάδα (υπογραφή συμφωνιών μάθησης μεταξύ των παρόχων ΕΕΚ, μετακίνηση του καταρτιζόμενου σε ίδρυμα υποδοχής του εξωτερικού, αποτίμηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων και απονομή πιστωτικών μονάδων στο ίδρυμα υποδοχής, καταχώρηση των πιστωτικών μονάδων στο «προσωπικό αρχείο επιτευγμάτων» του καταρτιζόμενου, επικύρωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων που αποκτήθηκαν στο εξωτερικό και αναγνώριση των πιστωτικών μονάδων που αποκτήθηκαν ως τμήματα του επαγγελματικού προσόντος).

3.3. Διασφάλιση ποιότητας

Η διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελεί προϋπόθεση για την αναγνώριση των προσόντων που προέρχονται από τη μη τυπική και την άτυπη μάθηση, για τη διαφάνεια των προσόντων αλλά και για την ενίσχυση του κύρους της ΕΕΚ. Η δημιουργία ενιαίου πλαισίου διασφάλισης της ποιότητας είναι αναγκαία δεδομένου ότι:

- (α) η παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών έχει επεκταθεί σε χώρους, οι οποίοι μέχρι πρότινος δεν ελέγχονταν από μια εθνική αρχή.
- (β) Οι εκπαιδευόμενοι συνειδητοποιούν πλέον ότι έχουν λόγο στη διαμόρφωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και δικαίωμα να απαιτούν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας.
- (γ) Οι φορείς που παρέχουν κατάρτιση συνειδητοποιούν ότι η διασφάλιση της ποιότητας των υπηρεσιών τους αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα σε μια αγορά που συνεχώς διευρύνεται και μεταβάλλεται.
- (δ) Η εκπαιδευτική διαδικασία, ιδιαίτερα σε εποχές οικονομικής κρίσης και δημοσιονομικής λιτότητας, οφείλει να είναι αποδοτική και αποτελεσματική.

Ο νόμος για τη δια βίου μάθηση (Ν. 3369/2010) έθεσε προδιαγραφές ποιότητας στη δια βίου μάθηση, θεσπίζοντας την εκπαιδευτική επάρκεια και συνεχή επιμόρφωση για τους εκπαιδευτές και προβλέποντας τη συνεχή παρακολούθηση και αξιολόγηση του εθνικού δικτύου δια βίου μάθησης. Συγκεκριμένα, προβλέπεται (άρθρο 18) ότι οι φορείς παροχής υπηρεσιών δια βίου μάθησης, οι οποίοι χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους, θα αξιολογούνται σύμφωνα με την υλοποίηση των στόχων που έχουν τεθεί στο αντίστοιχο πρόγραμμα δια βίου μάθησης και θα χρηματοδοτούνται με βάση την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητά τους. Επιπλέον προβλέπεται (άρθρο 19) η συγκρότηση συστήματος συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και αξιολόγησης των εκπαιδευτών και των στελεχών της μη τυπικής εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας. Οι διατάξεις αυτές δεν έχουν εφαρμοστεί ακόμη.

Η Ελλάδα ενσωμάτωσε τις βασικές αρχές και τα κριτήρια ποιότητας που καθορίζει η σύσταση για τη διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ⁽³²⁾ στο εθνικό πλαίσιο διασφάλισης ποιότητας π³. Αυτό ορίζει ως ποιότητα το αποτέλεσμα που παράγεται όταν εφαρμόζονται ποιοτικά κριτήρια σε όλες τις συνιστώσες της εκπαιδευτικής διαδικασίας:

- (α) στο πλαίσιο παροχής εκπαίδευσης και κατάρτισης (δομές, διδακτικό υλικό, προγράμματα, εκπαιδευτικοί),

⁽³²⁾ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009α).

- (β) στις διαδικασίες (διδασκτικές μέθοδοι και εφαρμογή),
- (γ) στα αποτελέσματα της μάθησης (γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που αποκτώνται).

Ειδικότερα, το π³ θέτει οκτώ αρχές ποιότητας στη διά βίου μάθηση ⁽³³⁾, τις οποίες καλούνται οι αρμόδιοι φορείς να υιοθετήσουν και να εξειδικεύσουν περαιτέρω (ΥΠΔΒΜΘ, 2011). Οι θεμελιώδεις αρχές εξειδικεύονται περαιτέρω ανά συνιστώσα της εκπαιδευτικής διαδικασίας (εισροές, διαδικασίες, εκροές), καταλήγοντας σε έναν κατάλογο 15 κύριων δεικτών. Για παράδειγμα η αρχή η διά βίου μάθηση είναι αποτελεσματική εξειδικεύεται σε δυο δείκτες: στο βαθμό πιστοποίησης των αποκτηθέντων προσόντων και το βαθμό χρήσης των αποκτηθέντων προσόντων στην εργασία.

Η εφαρμογή του πλαισίου π³ απευθύνεται σε όλους τους φορείς που παρέχουν εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση και εντάσσονται στο πεδίο της μη τυπικής εκπαίδευσης. Οι φορείς αυτοί καλούνται να ευθυγραμμιστούν με το εθνικό πλαίσιο π³, να εξειδικεύσουν περαιτέρω τους δείκτες ποιότητας, να εφαρμόσουν διαδικασίες μέτρησης, αξιολόγησης και αναθεώρησης των συστημάτων και διαδικασιών τους και να παρέχουν στοιχεία στη ΓΓΔΒΜ. Το πλαίσιο ποιότητας π³ εφαρμόστηκε πιλοτικά από φορείς επαγγελματικής κατάρτισης, κυρίως ιδιωτικούς (ΙΕΚ) το 2011. Τα αποτελέσματα της πρώτης πιλοτικής εφαρμογής αξιοποιήθηκαν για την αναθεώρηση του πλαισίου το 2012. Έκτοτε, δεν έχει προχωρήσει η εφαρμογή του.

Άλλες νομοθετικές πρωτοβουλίες των τελευταίων ετών στην Ελλάδα, οι οποίες στοχεύουν στην αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι:

- (α) Ν. 3848/2010 για την αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού – καθιέρωση κανόνων αξιολόγησης και αξιοκρατίας στην εκπαίδευση και λοιπές διατάξεις,
- (β) Ν. 4009/2011 για τη δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας σπουδών, και διεθνοποίηση των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

⁽³³⁾ Για τη διαμόρφωση των θεμελιωδών αρχών ποιότητας ελήφθησαν υπόψη τα παρακάτω: α) οι πλέον διαδεδομένοι και σύγχρονοι ορισμοί της ποιότητας, β) το στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020) (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2009), γ) το ευρωπαϊκό μοντέλο αριστείας EFQM Excellence Model (2010), το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί ως βάση ή ως σημείο αναφοράς για την πρακτική εφαρμογή της ποιότητας στους φορείς διά βίου μάθησης από διάφορες χώρες, όπως η Φινλανδία καθώς και δ) πρόσφατα συμπεράσματα από την ανασκόπηση των στρατηγικών προσεγγίσεων και των προτεραιοτήτων στην ΕΕΚ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.

Προωθώντας τη συμμετοχή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

4.1. Κίνητρα για συμμετοχή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

Το ποσοστό των νέων που επιλέγουν την επαγγελματική εκπαίδευση παραμένει διαχρονικά κάτω του 30%, όταν ο αντίστοιχος μέσος όρος στην ΕΕ είναι 50% (Cedefop 2012α). Η χαμηλή αυτή ικανότητα προσέλκυσης των νέων οφείλεται μεταξύ άλλων στις διαμορφωμένες αντιλήψεις γονέων και νέων, την υποβαθμισμένη εικόνα που προέρχεται από τις χαμηλές επιδόσεις των μαθητών οι οποίοι επιλέγουν την επαγγελματική εκπαίδευση, τις ασαφείς ρυθμίσεις σχετικά με την πρόσβαση σε ορισμένα επαγγέλματα και τις συχνές αλλά αποσπασματικές μεταρρυθμίσεις που δεν προσφέρουν ασφαλείς προοπτικές στους αποφοίτους της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (πρβλ. κεφ. 2).

Η ελληνική πολιτεία ενθαρρύνει τη συμμετοχή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση παρέχοντας κίνητρα σε άτομα, επιχειρήσεις και φορείς επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Τα κίνητρα μπορεί να είναι κανονιστικής, οικονομικής ή άλλης μορφής ⁽³⁴⁾. Στόχος όλων αυτών των κινήτρων είναι να αυξήσουν τη συμμετοχή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, να αποτραπεί η σχολική διαρροή και να αρθούν τα γεωγραφικά, κλαδικά και θεσμικά εμπόδια.

4.1.1. Κίνητρα για τα άτομα

Η πολιτεία προωθεί τη συμμετοχή των νέων στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση κυρίως με κίνητρα κανονιστικής και οικονομικής μορφής. Η συμμετοχή στη δημόσια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι δωρεάν και εξασφαλίζει στους αποφοίτους των περισσότερων ειδικοτήτων πρόσβαση στο επάγγελμα και στην αγορά εργασίας, κατόπιν εξετάσεων. Με την καθιέρωση της 12μηνιας διάρκειας μαθητείας, επιπλέον, οι απόφοιτοι ΕΠΑΛ που επιτυγχάνουν

⁽³⁴⁾ Πρόκειται για κίνητρα συμμετοχής, τα οποία διαφοροποιούνται από τα κίνητρα μάθησης. Τα πρώτα (κίνητρα συμμετοχής) συνδέονται με τα μέσα τα οποία θα διευκολύνουν το άτομο στην επίτευξη ενός στόχου, ενώ τα δεύτερα (κίνητρα μάθησης) είναι συνήθως ενδογενή και συνδέονται με την ικανοποίηση από τη συμμετοχή σε μια μαθησιακή διαδικασία.

σε εξετάσεις πιστοποίησης αποκτούν τίτλο ανωτέρου επιπέδου προσόντων (επίπεδου 4). Παράλληλα επιτρέπει την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω ειδικών εξετάσεων για τους αποφοίτους των επαγγελματικών λυκείων.

Ο νέος νόμος για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Ν. 4186/2013) αφορά και την επαγγελματική εκπαίδευση. Επιδιώκει τη στενότερη διασύνδεσή της με την αγορά εργασίας και την οικονομία, έτσι ώστε να προσελκύσει ο τομέας αυτός περισσότερους νέους. Τα αποτελέσματα της τελευταίας μεταρρύθμισης δεν μπορούν ακόμη να εκτιμηθούν, μια και το 2013-14 συνιστά την πρώτη χρονιά εφαρμογής της.

Επιπλέον, ο νόμος για τη διά βίου μάθηση (Ν. 3879/2010) προβλέπει κίνητρα για την ανάπτυξη της διά βίου μάθησης και την επικαιροποίηση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας (άρθρο 18). Μεταξύ άλλων προβλέπεται:

- (α) η σύνδεση προγραμμάτων μη τυπικής εκπαίδευσης με το σύστημα της τυπικής εκπαίδευσης, μέσω σπονδυλωτών και πιστοποιημένων προγραμμάτων μάθησης. Αυτά παρέχουν τη δυνατότητα αναγνώρισης, άθροισης και μεταφοράς πιστωτικών μονάδων εκπαίδευσης από το ένα σύστημα στο άλλο,
- (β) η χορήγηση ειδικών εκπαιδευτικών αδειών για συμμετοχή σε προγράμματα διά βίου μάθησης, ιδίως για τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα,
- (γ) η καθιέρωση ατομικών εκπαιδευτικών λογαριασμών με συμμετοχή του εργοδότη και του εργαζομένου (και δυνητικά του κράτους) για την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών του εργαζομένου,
- (δ) η καθιέρωση ατομικών λογαριασμών μαθησιακού χρόνου των εργαζόμενων για την παρακολούθηση προγραμμάτων συνεχιζόμενης κατάρτισης.

Ωστόσο, οι περισσότερες από αυτές τις νομοθετικές προβλέψεις δεν έχουν εφαρμοστεί μέχρι τώρα.

Ισχυρή ώθηση στη συμμετοχή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση αναμένεται να δώσουν κατά τα επόμενα χρόνια οι εξής θεσμικά κατοχυρωμένες πρωτοβουλίες, εφόσον εφαρμοστούν καθολικά:

- (α) η ανάπτυξη συστήματος επικύρωσης και πιστοποίησης των προσόντων που αποκτώνται μέσω της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης,
- (β) η αναγνώριση και αντιστοίχιση των μαθησιακών αποτελεσμάτων όλων των μορφών τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης και η σύνδεσή τους με τα επίπεδα του εθνικού πλαισίου προσόντων,
- (γ) η ανάπτυξη και εφαρμογή συστήματος μεταφοράς πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, και
- (δ) η εφαρμογή εθνικού πλαισίου διασφάλισης της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και στη διά βίου μάθηση.

Πέραν των κανονιστικών, παρέχονται και οικονομικά κίνητρα για τη συμμετοχή εργαζομένων και ανέργων στη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση. Στόχος είναι η επικαιροποίηση ή αναβάθμιση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων τους. Η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση επιδοτείται κυρίως από πόρους του ευρωπαϊκού κοινωνικού ταμείου (ΕΚΤ) αλλά και από πόρους του λογαριασμού για την απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση (ΛΑΕΚ). Σε άλλες περιπτώσεις, η συμμετοχή σε προγράμματα επιμόρφωσης και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης συνιστά προαπαιτούμενο είτε για την είσοδο στο επάγγελμα (π.χ. ενεργειακοί επιθεωρητές, διαμεσολαβητές), είτε για την επαγγελματική ανέλιξη και την κατάληψη θέσεων ευθύνης (π.χ. εκπαιδευτικοί, δημόσια διοίκηση).

Λόγω αλματώδους αύξησης της ανεργίας νέων ηλικίας 15-24 ετών ⁽³⁵⁾, το Υπουργείο Εργασίας, σε συνεργασία με τα συναρμόδια υπουργεία Παιδείας, Πολιτισμού και Ανάπτυξης, διαμόρφωσαν ενιαίο επιχειρησιακό *σχέδιο δράσης στοχευμένων παρεμβάσεων για την ενίσχυση της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας των νέων στο πλαίσιο επιχειρησιακού προγράμματος του ΕΣΠΑ* ⁽³⁶⁾ (2012). Για να ευνοηθεί η απασχόληση και η επιχειρηματικότητα νέων 15-24 και 25-35 ετών, στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης υλοποιούνται πρωτοβουλίες που συνδέονται με την επαγγελματική κατάρτιση, όπως:

- (α) ενίσχυση της επαγγελματικής κατάρτισης και των συστημάτων μαθητείας ιδιαίτερα με συνδυασμό κατάρτισης και εργασίας: αυτό επιτυγχάνεται με προγράμματα που επιδοτούν την τοποθέτηση νέων σε θέσεις εργασίας καθώς και την πρακτική άσκηση, τόσο κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης όσο και στη συνέχεια (π.χ. πρακτική άσκηση αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ΙΕΚ ή άλλων φορέων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, σπουδαστών στις ΕΠΑΣ μαθητείας του ΟΑΕΔ και σπουδαστών των ακαδημιών εμπορικού ναυτικού),
- (β) θέσπιση συστηματικών προγραμμάτων μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία ώστε να υποστηριχθεί η απόκτηση πρώτης εργασιακής εμπειρίας. Αυτά πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στο προφίλ και τις ανάγκες των νέων ανέργων, με συνδυασμό καθοδήγησης, συμβουλευτικής, κατάρτισης και απασχόλησης (π.χ. προγράμματα «επιταγής εισόδου» στην αγορά εργασίας για ανέργους νέους),
- (γ) ενίσχυση της συμβουλευτικής και του επαγγελματικού προσανατολισμού, ιδίως για νέους ανέργους. Ενίσχυση του σχολικού επαγγελματικού

⁽³⁵⁾ Το ποσοστό ανεργίας στις ηλικίες 15-24 ετών ήταν στο 53,9% κατά το β' τρίμηνο του 2012 όταν διαμορφώθηκε το σχέδιο.

⁽³⁶⁾ Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (2013).

προσανατολισμού, της καθοδήγησης για τη σταδιοδρομία και της συμβουλευτικής για την επιχειρηματικότητα (π.χ. γραφεία διασύνδεσης επαγγελματικής εκπαίδευσης, δράσεις που προωθούν την επιχειρηματικότητα των νέων),

(δ) μέτρα που στοχεύουν στη μείωση της σχολικής διαρροής.

Το σχέδιο δράσης έχει προϋπολογισμό 600 000 000 EUR και απευθύνεται σε 350 000 ωφελούμενους. Αποτελεί την πρώτη ολοκληρωμένη προσπάθεια της ελληνικής πολιτείας να υποστηρίξει την ανάπτυξη της απασχόλησης και την επιχειρηματικότητα των νέων 15-24 και 25-35 ετών, ιδίως εκείνων που διαθέτουν χαμηλά προσόντα. Το συγκεκριμένο σχέδιο ενσωματώνει όλες τις δράσεις και τα προγράμματα του ΕΣΠΑ για τους νέους τα οποία χρηματοδοτούνται από το ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο (ΕΚΤ) και από το ευρωπαϊκό ταμείο περιφερειακής ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Εντοπίζει κοινά σημεία και δημιουργεί κοινές δράσεις μεταξύ φορέων σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικών για την εκπαίδευση, την απασχόληση και την επιχειρηματικότητα. Επιπλέον, λαμβάνει υπόψη τις προτάσεις των κοινωνικών εταίρων, και στηρίζεται στην αξιολόγηση και αποτίμηση των μέχρι σήμερα δράσεων, προσπαθώντας με τον τρόπο αυτό να θεραπεύσει αδυναμίες αντίστοιχων δράσεων του παρελθόντος. Συνιστά κατά συνέπεια ένα είδος προτύπου για το πώς θα (μπορούσε να) εφαρμοστεί η ευρωπαϊκή πρωτοβουλία «εγγύηση για τους νέους» στην Ελλάδα. Η εφαρμογή της «εγγύησης για τους νέους» συνιστά πρόκληση, δεδομένων των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούν στη χώρα (εξαιρετικά υψηλά ποσοστά νεανικής ανεργίας, ελάχιστη ζήτηση από πλευράς αγοράς εργασίας, κατάρρευση ολόκληρων οικονομικών κλάδων, αβέβαιο επιχειρησιακό περιβάλλον, μακρά περίοδος μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία, χαμηλό κύρος επαγγελματικής εκπαίδευσης κ.α.). Ωστόσο, δημιουργεί και ευκαιρίες να δοκιμαστούν νέα πρότυπα – αποκεντρωμένα, καινοτόμα και βιώσιμα – που αποσκοπούν στην ενίσχυση της απασχόλησης των νέων (πρβλ. Cholezas, 2013).

4.1.2. Κίνητρα για επιχειρήσεις και φορείς επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

Ο νόμος για τη διά βίου μάθηση (Ν. 3879/2010, άρθρο 18) θεσπίζει κίνητρα για την ανάπτυξη της διά βίου μάθησης και την επικαιροποίηση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας, στα οποία συμπεριλαμβάνεται η σύνδεση της αξιολόγησης των φορέων δια βίου μάθησης με τη χρηματοδότησή τους. Πιο συγκεκριμένα, οι φορείς παροχής υπηρεσιών διά βίου μάθησης (επαγγελματικής κατάρτισης και γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων), που χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους, οφείλουν να αξιολογούνται

σύμφωνα με την υλοποίηση των στόχων που έχουν τεθεί στο αντίστοιχο πρόγραμμα διά βίου μάθησης και χρηματοδοτούνται με βάση την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητά τους. Ωστόσο, η συγκεκριμένη πρόβλεψη δεν έχει εφαρμοστεί ακόμη.

Επιπλέον, οι επιχειρήσεις δικαιούνται να εισπράξουν πίσω την εργοδοτική εισφορά που έχουν καταβάλει στον λογαριασμό για την απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση (ΛΑΕΚ), εάν υλοποιήσουν πρόγραμμα κατάρτισης για το προσωπικό τους ⁽³⁷⁾. Ο ΛΑΕΚ είναι λογαριασμός που διαχειρίζεται ο ΟΑΕΔ, τα έσοδα του οποίου προέρχονται από μέρος των εργοδοτικών εισφορών που καταβάλλουν οι επιχειρήσεις στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ). Συγκεκριμένα, κάθε επιχείρηση συνεισφέρει 0,45% των συνολικών μικτών αποδοχών των εργαζομένων της.

Πολλές επιχειρήσεις λαμβάνουν οικονομικά κίνητρα για να προσφέρουν θέσεις πρακτικής άσκησης σε εκπαιδευόμενους ή απόφοιτους προγραμμάτων ΕΕΚ. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλουν στην εκπαίδευση των ασκούμενων, όπως π.χ. στις ΕΠΑΣ μαθητείας του ΟΑΕΔ και στις σχολές επαγγελματικής κατάρτισης (ΣΕΚ) σύμφωνα με το νόμο για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Ν. 4186/2013). Οι επιχειρήσεις επίσης χρηματοδοτούνται για να συμμετάσχουν σε δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης που χρηματοδοτούνται από το ΕΣΠΑ (ΕΚΤ) και συνδυάζουν την κατάρτιση με υπηρεσίες συμβουλευτικής και τοποθέτηση για απόκτηση εργασιακής εμπειρίας (πρβλ. κεφ. 2).

4.2. Καθοδήγηση και διά βίου συμβουλευτική

Υπηρεσίες συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού (ΣΥΕΠ) παρέχονται μέσα από εξειδικευμένα κέντρα σε μαθητές, φοιτητές και σπουδαστές, ανέργους που επιθυμούν να ενταχθούν ή να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας, εργαζόμενους για τη δια βίου διαχείριση της σταδιοδρομίας τους και των αλλαγών καριέρας, γονείς και ειδικές ομάδες του πληθυσμού (ΑμΕΑ, μετανάστες, κλπ.).

Αρμόδιος φορέας για τη διά βίου συμβουλευτική και τον επαγγελματικό προσανατολισμό είναι ο ΕΟΠΠΕΠ ⁽³⁸⁾, μέλος του αντίστοιχου ευρωπαϊκού δικτύου (ELGPN), που συστάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2007. Ο ΕΟΠΠΕΠ έχει τις εξής αρμοδιότητες: να συμμετέχει στο σχεδιασμό και την

⁽³⁷⁾ <http://laek.oaed.gr/> [3.2.2013].

⁽³⁸⁾ <http://www.eoppep.gr/index.php/el/work-guidance-and-consulting/eoppep-syep/eoppep-part> [3.2.2013].

εφαρμογή εθνικής πολιτικής συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού, να συντονίζει τη δράση δημόσιων και ιδιωτικών φορέων παροχής υπηρεσιών ΣΥΕΠ, να προωθεί την κατάρτιση και επιμόρφωση στελεχών ΣΥΕΠ και να προσδιορίζει την επάρκεια των προσόντων τους, και να υλοποιεί δράσεις για την υποστήριξη της δράσης των συμβούλων και την υποστήριξη των πολιτών σε θέματα ανάπτυξης και διαχείρισης σταδιοδρομίας.

Η διαδικτυακή πύλη «Πλοηγός» – αποτελεί την εθνική βάση δεδομένων εκπαιδευτικών ευκαιριών στην οποία μπορεί να ανατρέξει κανείς για πληροφορίες για σπουδές στην Ελλάδα σε όλα τα επίπεδα και σε όλους τους τύπους εκπαίδευσης (γενική, επαγγελματική εκπαίδευση, αρχική επαγγελματική κατάρτιση, εκπαίδευση ενηλίκων, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, κλπ.)⁽³⁹⁾.

Ειδικότερα οι έφηβοι μέσα από τη διαδικτυακή πύλη επαγγελματικού προσανατολισμού εφήβων⁽⁴⁰⁾ μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες για επαγγέλματα, να λάβουν μέρος σε τεστ δεξιοτήτων και επαγγελματικού προσανατολισμού και να δημιουργήσουν προσωπικό φάκελο δεξιοτήτων.

Επιπλέον λειτουργεί ηλεκτρονικό φόρουμ δια βίου συμβουλευτικής για τη σταδιοδρομία, με την ονομασία «ΙΡΙΔΑ», το οποίο απευθύνεται σε συμβούλους επαγγελματικού προσανατολισμού και σταδιοδρομίας του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και στόχο έχει να προωθεί συμπληρωματικές δράσεις στελεχών και φορέων της συμβουλευτικής στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, πανελλήνια αλλά και σε κάθε περιφέρεια χωριστά, καθώς και την ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών⁽⁴¹⁾.

Το Υπουργείο Παιδείας προσφέρει υπηρεσίες σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού προς μαθητές και γονείς (ενημέρωση για τις δυνατότητες σπουδών και εργασίας, για τις εναλλακτικές επιλογές της μαθητικής πορείας, για τους κινδύνους που συνεπάγεται ενδεχόμενη πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου) μέσω των αποκεντρωμένων δομών της διεύθυνσης συμβουλευτικού επαγγελματικού προσανατολισμού και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (ΣΕΠΕΔ). Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση γίνεται μάθημα επαγγελματικού προσανατολισμού ενώ στο πλαίσιο των διαθεματικών πρότζεκτ υπάρχει η δυνατότητα επιλογής του μαθήματος του επαγγελματικού προσανατολισμού. Λειτουργούν επίσης κέντρα συμβουλευτικής και προσανατολισμού στα οποία γίνονται συναντήσεις με τα παιδιά και νέους (έως 25 χρονών), τους εκπαιδευτικούς και τους κηδεμόνες τους.

⁽³⁹⁾ <http://ploigos.eoppep.gr/ekep/external/index.html> [3.2.2014].

⁽⁴⁰⁾ <http://www.eoppep.gr/teens/> [3.2.2014].

⁽⁴¹⁾ <http://guidanceforum.eoppep.gr/> [3.2.2014].

Ο ΟΑΕΔ παρέχει επίσης συμβουλευτικές υπηρεσίες που στοχεύουν στην ενεργοποίηση των ανέργων και στη διευκόλυνση της ένταξής τους στην αγορά εργασίας. Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες που παρέχονται από τον ΟΑΕΔ αφορούν ⁽⁴²⁾:

- (α) συμβουλευτική και επαγγελματικό προσανατολισμό – διαχείριση σταδιοδρομίας, για άτομα που εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας χωρίς σαφή επαγγελματικό στόχο ή σε άτομα που αναγκάζονται να αλλάξουν επάγγελμα,
- (β) συμβουλευτική αναζήτησης εργασίας, για ανέργους που αναζητούν εργασία και των οποίων τα προσόντα ζητούνται από την αγορά εργασίας,
- (γ) συμβουλευτική ανάληψης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, για την ενθάρρυνση, την ανάπτυξη επιχειρηματικών δεξιοτήτων και παροχή βοήθειας στους ανέργους με στόχο τη δημιουργία επιχείρησης με αυξημένες προοπτικές βιωσιμότητας.

Επιπλέον, ο ΟΑΕΔ είναι μέλος του δικτύου EURES, το οποίο παρέχει πληροφορίες, συμβουλές και υπηρεσίες πρόσληψης/τοποθέτησης σε εργαζόμενους και αναζητούντες εργασία σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και σε εργοδότες που αναζητούν βιογραφικά σημειώματα υποψηφίων για εργασία. Στην Ελλάδα λειτουργούν 39 σταθμοί EURES σε διάφορες πόλεις ⁽⁴³⁾.

⁽⁴²⁾ http://www.oaed.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=451&Itemid=606&lang=el [3.2.2014].

⁽⁴³⁾ http://www.oaed.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=534&Itemid=189&lang=el [3.2.2014].

Βιβλιογραφία

[Προσπελάστηκε στις 31.1.2013]

- Cedefop (2010α). *Skills supply and demand in Europe: medium-term forecast up to 2020. Country fiche: Greece* [Προσφορά και ζήτηση δεξιοτήτων στην Ευρώπη: μεσοπρόθεσμη πρόγνωση έως το 2020. Δελτίο χώρας: Ελλάδα].
- Cedefop (2010β). *Skills supply and demand in Europe: medium-term forecast up to 2020* [Προσφορά και ζήτηση δεξιοτήτων στην Ευρώπη: μεσοπρόθεσμη πρόγνωση έως το 2020]. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων.
http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/3052_en.pdf.
- Cedefop (2012α). *From education to working life: the labour market outcomes from vocational education and training* [Από την εκπαίδευση στην επαγγελματική ζωή: τα αποτελέσματα από την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ως προς την αγορά εργασίας]. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων. Cedefop Reference series.
http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/3063_en.pdf.
- Cedefop (2012β). *Trends in VET policy in Europe 2010-12* [Τάσεις στις πολιτικές ΕΕΚ στην Ευρώπη, 2010-12]. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων. Cedefop working paper; No 16.
http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/6116_en.pdf.
- Cedefop (2012γ). *Future skills supply and demand in Europe: forecast 2012*. [Μελλοντική προσφορά και ζήτηση δεξιοτήτων στην Ευρώπη: πρόγνωση 2012]. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων. Cedefop research paper; No 21. http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5526_en.pdf.
- Cholezas, I. (2013). *Youth guarantee in times of austerity: the Greek case* [Η εγγύηση για τη νεολαία σε εποχές λιτότητας: η ελληνική περίπτωση]. Βερολίνο: Ίδρυμα Friedrich Ebert, Μονάδα Δυτικής Ευρώπης/Βόρειας Αμερικής. (Διεθνής Πολιτική Ανάλυση).
<http://library.fes.de/pdf-files/id/10316-20131118.pdf>.
- Eurofound (2012). *NEETs, young people not in employment, education or training: characteristics, costs and policy responses in Europe* [NEETs – νέοι εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης: χαρακτηριστικά, κόστος και σχετικές πολιτικές στην Ευρώπη]. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων.
<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2012/54/en/1/EF1254EN.pdf>.
- Eurostat (2013). *Basic figures on the EU, autumn 2013 edition* [Βασικά στατιστικά στοιχεία για την ΕΕ, έκδοση φθινοπώρου 2013]. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων. Eurostat compact guides.
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GL-13-003/EN/KS-GL-13-003-EN.PDF.

- Ioannidou, A.; Stavrou, S. (2013). *Reformperspektiven der Berufsbildung in Griechenland* [Προοπτικές για τη μεταρρύθμιση της επαγγελματικής κατάρτισης στην Ελλάδα]. Βερολίνο: Ίδρυμα Friedrich Ebert, Μονάδα Δυτικής Ευρώπης/Βόρειας Αμερικής. (Διεθνής Πολιτική Ανάλυση). <http://library.fes.de/pdf-files/id/ipa/10251.pdf>.
- Matsaganis, M. (2013). *The Greek crisis: social impact and policy responses* [Η ελληνική κρίση: κοινωνικές επιπτώσεις και πολιτικές αντιμετώπισης]. Βερολίνο: Ίδρυμα Friedrich Ebert, Μονάδα Δυτικής Ευρώπης/Βόρειας Αμερικής. (Μελέτη/Ίδρυμα Friedrich Ebert). <http://library.fes.de/pdf-files/id/10314.pdf>.
- Mc Coschan, A. et al. (2008). *Beyond the Maastricht communiqué: developments in the opening up of VET pathways and the role of VET in labour market integration: consolidated final report* [Πέρα από το ανακοινωθέν του Μάαστριχτ: οι εξελίξεις στο άνοιγμα διαδρομών ΕΕΚ και ο ρόλος της ΕΕΚ στην ένταξη στην αγορά εργασίας: ενοποιημένη τελική έκθεση]. ECOTEC Μάρτιος 2008.
- McKinsey & Company (2011). *Greece 10 years ahead: defining Greece's new growth model and strategy: executive summary* [Η Ελλάδα σε βάθος δεκαετίας. Προς καθορισμό του νέου μοντέλου και της νέας στρατηγικής για την ανάπτυξη της χώρας: συνοπτική παρουσίαση]. Αθήνα: McKinsey & Company. http://www.mckinsey.com/locations/athens/GreeceExecutiveSummary_new/pdfs/Executive_summary_English_new.pdf.
- Pouliakas, K. (2014). *A balancing act at times of austerity: matching the supply and demand for skills in the Greek labour market* [Αναζητώντας την ισορροπία σε εποχή λιτότητας: η αντιστοίχιση μεταξύ προσφοράς και ζήτησης δεξιοτήτων στην ελληνική αγορά εργασίας]. Bonn: IZA discussion paper No 7915. <http://ftp.iza.org/dp7915.pdf>.
- Wolf, A. (2011). *Review of vocational education: the Wolf report* [Επισκόπηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης: η έκθεση Wolf]. Λονδίνο: Department for Education and Department for Business, Innovation and Skills. <https://www.gov.uk/government/publications/review-of-vocational-education-the-wolf-report>.
- ΓΓΔΒΜ (2013α). *Έκθεση 2012 για τη διά βίου μάθηση στην Ελλάδα*. Αθήνα: ΓΓΔΒΜ, Γενική γραμματεία διά βίου μάθησης. http://share.pdfonline.com/ab3b543720d6402bb8ed2416f87c562a/APOLOGISMOS_GGBM_2013.pdf.
- ΓΓΔΒΜ (2013β). *Εθνικό πρόγραμμα διά βίου μάθησης 2013-15: στρατηγικό πλαίσιο*. Αθήνα: ΓΓΔΒΜ, Γενική γραμματεία διά βίου μάθησης.
- ΓΣΕΒΕΕ; ΙΝΕ; ΙΜΕ (2010). *Εκπόνηση μελέτης για ένα ενιαίο πλαίσιο ποιοτικής αναβάθμισης αρχικής-συνεχιζόμενης κατάρτισης και εκπαίδευσης ενηλίκων* (αδημοσίευτο).

- ΕΛΣΤΑΤ (2013). *Η Ελλάδα σε αριθμούς 2013*. Πειραιάς: ΕΛΣΤΑΤ.
http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/General/ELLAS_IN_NUMBERS_GR.pdf.
- ΕΟΠΠΕΠ (2013). *Πρόταση για το ελληνικό πλαίσιο προσόντων*, 20 Φεβρουαρίου 2013 (αδημοσίευτο).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012). *Rethinking education, country analysis, part I* [Επανεξετάζοντας την εκπαίδευση, ανάλυση χωρών, μέρος Ι]. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων. SWD(2012)377 final. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2012:0377:FIN:EN:HTML>.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2008). Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2008 σχετικά με τη θέσπιση του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων για τη διά βίου μάθηση. *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, C111, 6.5.2008, σελ. 1-7.
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:EL:PDF>.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009α). Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 2009 για τη δημιουργία ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, C 155, 8.7.2009, σελ. 1-10.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0001:0010:EL:PDF>.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009β). Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου (2009) για τη θέσπιση του ευρωπαϊκού συστήματος πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVT). *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, C 155, 8.7/2009, σελ. 11-18.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0011:0018:EL:PDF>.
- ΙΚΥ (2013). *Οδηγός παρουσίασης, ανάπτυξης και εφαρμογής του Ευρωπαϊκού συστήματος συσσώρευσης και μεταφοράς πιστωτικών μονάδων στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET) στην Ελλάδα*. Αθήνα: ΙΚΥ, Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών. <http://www.academia.edu/4703410/>.
- ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (2013). Οι κατευθύνσεις της οικονομικής πολιτικής το 2013: η ανεργία των νέων. *Ενημέρωση*, Τεύχος 210, Νοέμβριος 2013.
<http://www.inegsee.gr/sitefiles/files/enhmerosh-teyxos-210.pdf>.
- IOBE και Remaco (2013). *Στρατηγική μελέτη: ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού και καινοτόμος επιχειρηματικότητα*: πρώτη ενδιάμεση έκθεση (αδημοσίευτο).
- ITYE (2011). *Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στα ΕΠΑΛ–ΕΠΑΣ με την ανάπτυξη και αξιοποίηση εργαλείων ΤΕΕ στο πλαίσιο εφαρμογής των*

- εκπαιδευτικών πολιτικών και παρεμβάσεων του Υπουργείου Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Ρίο: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων. Ενότητα Εργασίας 2, επιστημονική σχεδίαση και διενέργεια έρευνας, Παραδοτέο Π2.3 Τελική έκθεση (αδημοσίευτο).
- Μητράκος, Θ. (2013). Ανισότητα και φτώχεια: τάσεις και προκλήσεις. *Ημερίδα στο ΚΕΠΕ για την κοινωνική συνοχή και την οικονομική κρίση, 30 Μαΐου 2013.*
- ΟΟΣΑ (2011). Help wanted? Sizing up the challenge ahead: future demographic trends and long-term care costs (chapter 2) [Ζητείται βοήθεια: υπολογισμός μελλοντικών δημογραφικών τάσεων και δαπανών μακροπρόθεσμης περίθαλψης (κεφάλαιο 2)]. Σε: ΟΟΣΑ. *Help wanted? Providing and paying for long-term care [Ζητείται βοήθεια; Παρέχοντας και δαπανώντας για μακροχρόνια πρόνοια]*. Παρίσι: ΟΟΣΑ, σελ. 61-84.
<http://www.oecd.org/els/health-systems/47884543.pdf>.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2006). *Η μαθητική διαρροή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (γυμνάσιο, ενιαίο λύκειο, ΤΕΕ): Έρευνα*. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.
http://kesyp-ampel.att.sch.gr/Math_Diarroi_PI.pdf.
- ΣΕΒ (2013). *Ο τομέας του περιβάλλοντος: μηχανισμός διάγνωσης των αναγκών των επιχειρήσεων σε επαγγέλματα και δεξιότητες*. Αθήνα: ΣΕΒ, Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών.
http://www.sevstegi.org.gr/sites/default/files/PERIVALLON_0.pdf.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009). Πληροφορίες προερχόμενες από τα όργανα και τους οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης: συμπεράσματα του συμβουλίου της 12ης Μαΐου 2009 σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020). *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, C 119, 28.5.2009, σελ. 2-10.
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:EL:PDF>.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2012). Σύσταση του Συμβουλίου της 20ης Δεκεμβρίου 2012 για την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης. *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, C 398, 22.12.2012, σελ. 1-5.
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:398:0001:0005:EL:PDF>.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010). *The Bruges communiqué* [Το ανακοινωθέν της Μπρυζ].
<http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2010/75928.pdf>.
- ΥΠΔΒΜΘ (2011). *Π³: εθνικό πλαίσιο διασφάλισης ποιότητας στη διά βίου μάθηση*. Αθήνα: ΥΠΔΒΜΘ, Υπουργείο Παιδείας, Διά βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. <http://www.gsae.edu.gr/images/stories/plaisio.pdf>.
- Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (2013). *Σχέδιο δράσης στοχευμένων παρεμβάσεων για την ενίσχυση της απασχόλησης και*

της επιχειρηματικότητας των νέων στο πλαίσιο επιχειρησιακού προγράμματος του ΕΣΠΑ. Αθήνα: Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας.

http://www.espa.gr/Lists/Custom_Announcements/Attachments/522/130110_Sxedio_Drasis_Neon_Pliroforiako_Entypo.pdf.

Ηλεκτρονικές σελίδες

[Προσπελάστηκαν στις 3.2.2014]

Youth unemployment [Η ανεργία των νέων]	http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/21_youth_unemployment.pdf
Cedefop Europass website activity report 2012 (Greece, Greek) [Έκθεση δραστηριότητας για τον ιστότοπο Europass – Ελλάδα/ελληνικά]	http://194.26.23.24/Statistics/4._Annual_activity_by_country_and_language/2012/Europass_Statistic_Reports_Year_Locale_2012_el_GR.PDF
Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος δεύτερο, αρ. φύλλου 566, 8 Μαΐου 2006	http://www.eoppep.gr/images/EP/PistopoiisiPerigrammaton.pdf
ΕΟΠΠΕΠ, Λίστα επαγγελματικών περιγραμμάτων 1-50	http://www.eoppep.gr/index.php/el/structure-and-program-certification/workings/list-ep
Eurostat, Adult education survey (AES) database [Βάση δεδομένων της έρευνας για την εκπαίδευση των ενηλίκων]	http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/adult_education_survey
Eurostat, General government deficit/surplus [Έλλειμμα/πλεόνασμα]	http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tec00127&language=en
Eurostat, Income and living conditions (ILC) database [Βάση δεδομένων για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης (ILC)]	http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/income_social_inclusion_living_conditions/data/database
The World Bank, data on fertility rate, total (births per woman) [Παγκόσμια Τράπεζα, στοιχεία για τους δείκτες γονιμότητας, συνολικές γεννήσεις ανά γυναίκα]	http://www.inegsee.gr/sitefiles/files/enhmerosh-teyxos-210.pdf
ΕΛΣΤΑΤ, απογραφή πληθυσμού 2011	http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-census2011
ΕΛΣΤΑΤ, συνθήκες διαβίωσης στην Ελλάδα	http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-livingcond
ΕΛΣΤΑΤ, βάση στατιστικών δεδομένων: απασχόληση-ανεργία	http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-themes?p_param=A0101

Σχετική εθνική νομοθεσία

- N. 3996 (ΦΕΚ Α 177/25.8.2008) σχετικά με την ίδρυση και λειτουργία κολλεγίων και άλλες διατάξεις.
- N. 3191 (ΦΕΚ 258/7.11.2003) σχετικά με το εθνικό σύστημα σύνδεσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την απασχόληση.
- N. 3369 (ΦΕΚ 171/6.7.2005) σχετικά με τη συστηματοποίηση της δια βίου μάθησης.
- N. 3879 (ΦΕΚ 163/21.9.2010) σχετικά με την ανάπτυξη της δια βίου μάθησης και λοιπές διατάξεις.
- N. 4186 (ΦΕΚ 193/17.9.2013) σχετικά με την αναδιάρθρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις.
- N. 3848/2010 (ΦΕΚ 71/Α/2010) για την αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού – καθιέρωση κανόνων αξιολόγησης και αξιοκρατίας στην εκπαίδευση και λοιπές διατάξεις.
- N. 4009/2011 (ΦΕΚ Α/195/6.9.2011) για τη δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας σπουδών, και διεθνοποίηση των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Λίστα συντομογραφιών

ECV	European curriculum vitae [Ευρωπαϊκό βιογραφικό]
ECVET	European credit system for vocational education and training [Σύστημα μεταφοράς πιστωτικών μονάδων στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση]
EK	Εκπαίδευση και κατάρτιση
ELGPN	European lifelong guidance policy network [Ευρωπαϊκό δίκτυο για τις πολιτικές δια βίου συμβουλευτικής]
EQF	European qualifications framework [Ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων]
EURES	European job mobility portal [Ευρωπαϊκή πύλη για την επαγγελματική κινητικότητα]
ISCED	International standard classification of education [Διεθνής πρότυπη ταξινόμηση της εκπαίδευσης]
NEET	Not in education, employment, or training [Νέοι εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης]
PIAAC	Programme for the international assessment of adult competencies [Πρόγραμμα για τη διεθνή αξιολόγηση των δεξιοτήτων των ενηλίκων]
ΑΔΕΔΥ	Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων
ΑΕΠ	Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν
ΑμΕΑ	Άτομα με ειδικές ανάγκες
ΓΓΔΒΜ	Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης
ΓΔΕΕ	Γραφεία διασύνδεσης επαγγελματικής εκπαίδευσης του ΟΑΕΔ
ΓΕΛ	Γενικό λύκειο
ΓΣΕΒΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας
ΓΣΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
ΔΟΑΤΑΠ	Διεπιστημονικός οργανισμός αναγνώρισης τίτλων ακαδημαϊκών & πληροφόρησης
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΓΣΣΕ	Εθνική γενική συλλογική σύμβαση εργασίας
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕ-27	Η ΕΕ των 27 κρατών μελών (2007-13)
ΕΕ-28	Η ΕΕ των 28 κρατών μελών
ΕΕΔΕ	Ελληνική Εταιρεία Διοικήσεως Επιχειρήσεων
ΕΕΚ	Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση
ΕΙΕΑΔ	Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρωπίνου Δυναμικού
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική στατιστική αρχή
ΕΟΠΠΕΠ	Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού προσανατολισμού
ΕΠΑΛ	Επαγγελματικά λύκεια
ΕΠΑΣ	Επαγγελματικές σχολές
ΕΠΠ	Εθνικό πλαίσιο προσόντων
ΕΣΕΕ	Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου
ΕΣΠΑ	Εθνικό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό ταμείο περιφερειακής ανάπτυξης
ΙΕΚ	Ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης
ΙΚΑ	Ίδρυμα Κρατικών Ασφαλίσεων
ΙΚΥ	Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών

IME	Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ
INEΔΒΜ	Ίδρυμα Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης
ΙΟΒΕ	Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών
ΙΤΥΕ	Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων
ΚΑΝΕΠ	Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής της ΓΣΕΕ
ΚΔΒΜ	Κέντρα διά βίου μάθησης
ΚΕΘΕΑ	Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων
ΛΑΕΚ	Λογαριασμός για την απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΚΑΝΑ	Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών
ΟΟΣΑ	Οργανισμός για την Οικονομική Ανάπτυξη και Συνεργασία
ΠΑΕΠ ΑΕ	Παρατηρητήριο απασχόλησης ερευνητικής πληροφορικής
ΣΑΕΠ	Συμβούλιο αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων
ΣΕΒ	Συνδέσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών
ΣΕΚ	Σχολές επαγγελματικής κατάρτισης
ΣΕΠΕΔ	Διεύθυνση συμβουλευτικού επαγγελματικού προσανατολισμού και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΣΥΕΠ	Συμβουλευτική και επαγγελματικός προσανατολισμός
ΤΕΕ	Τεχνικό επιμελητήριο Ελλάδας
ΤΕΙ	Τεχνολογικό εκπαιδευτικό ίδρυμα
ΤΠΕ	Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας
ΥΠΑΔΜΘ	Υπουργείο Παιδείας, Διά βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

Κώδικες χωρών

ΕΕ	Ευρωπαϊκής Ένωσης
BE	Βέλγιο
CZ	Τσεχική Δημοκρατία
DK	Δανία
DE	Γερμανία
IE	Ιρλανδία
EL	Ελλάδα
ES	Ισπανία
FR	Γαλλία
IT	Ιταλία
LU	Λουξεμβούργο
HU	Ουγγαρία
NL	Κάτω Χώρες
AT	Αυστρία
PL	Πολωνία
PT	Πορτογαλία
SI	Σλοβενία
SE	Σλοβακία
FI	Φινλανδία
SK	Σουηδία
UK	Ηνωμένο Βασίλειο

	Λοιπές χώρες
AU	Αυστραλία
CA	Καναδάς
CH	Ελβετία
CL	Χιλή
IS	Ισλανδία
JP	Ιαπωνία
KR	Κορέα
MX	Μεξικό
NO	Νορβηγία
NZ	Νέα Ζηλανδία
TR	Τουρκία
US	Ηνωμένες Πολιτείες

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γλωσσάρι

Διά βίου μάθηση

Όλες οι μορφές μαθησιακών δραστηριοτήτων στη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, που αποσκοπούν στην απόκτηση, την ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, οι οποίες συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας, στην επαγγελματική ένταξη και εξέλιξη του ατόμου, στην κοινωνική συνοχή, στην ανάπτυξη της ικανότητας ενεργού συμμετοχής στα κοινά και στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη. Περιλαμβάνει την τυπική εκπαίδευση, τη μη τυπική εκπαίδευση και την άτυπη μάθηση.

Τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα

Το σύστημα της πρωτοβάθμιας, της εκπαίδευσης και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Τυπική εκπαίδευση

Η εκπαίδευση που παρέχεται στο πλαίσιο του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, οδηγεί στην απόκτηση πιστοποιητικών αναγνωρισμένων σε εθνικό επίπεδο από τις δημόσιες αρχές και αποτελεί μέρος της διαβαθμισμένης εκπαιδευτικής κλίμακας. Στην τυπική εκπαίδευση εντάσσεται και η γενική τυπική εκπαίδευση ενηλίκων.

Μη τυπική εκπαίδευση

Η εκπαίδευση που παρέχεται σε οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και μπορεί να οδηγήσει στην απόκτηση πιστοποιητικών αναγνωρισμένων σε εθνικό επίπεδο. Περιλαμβάνει την αρχική επαγγελματική κατάρτιση, τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και τη γενική εκπαίδευση ενηλίκων.

Άτυπη μάθηση

Οι μαθησιακές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα εκτός οργανωμένου εκπαιδευτικού πλαισίου, σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, στο πλαίσιο του ελεύθερου χρόνου ή επαγγελματικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Γενική εκπαίδευση ενηλίκων

Περιλαμβάνει όλες τις οργανωμένες μαθησιακές δραστηριότητες που απευθύνονται σε ενηλίκους και στοχεύουν στον εμπλουτισμό γνώσεων, στην ανάπτυξη και βελτίωση ικανοτήτων και δεξιοτήτων, στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου και της ιδιότητας του ενεργού πολίτη, καθώς και στην άμβλυνση των μορφωτικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Παρέχεται τόσο από φορείς της τυπικής εκπαίδευσης όσο και από φορείς της μη τυπικής εκπαίδευσης.

Εθνικό πλαίσιο προσόντων

Το πλαίσιο κατάταξης προσόντων με τη μορφή μαθησιακών αποτελεσμάτων, σύμφωνα με ένα σύνολο κριτηρίων επίτευξης επιπέδων μάθησης. Στο εθνικό πλαίσιο προσόντων τα μαθησιακά αποτελέσματα κατηγοριοποιούνται σε γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, χωρίς να διασπάται ο ενιαίος χαρακτήρας της μάθησης.

Αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (IVET)

Γενική ή επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση που παρέχεται στο πλαίσιο του συστήματος αρχικής εκπαίδευσης, συνήθως πριν από την έναρξη της επαγγελματικής ζωής. Περιλαμβάνει ορισμένες περιπτώσεις κατάρτισης μετά την έναρξη της επαγγελματικής ζωής (π.χ. επανακατάρτιση). Μπορεί να πραγματοποιηθεί σε οποιοδήποτε επίπεδο της γενικής ή της επαγγελματικής εκπαιδευτικής πορείας ή μαθητείας.

Συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

Εκπαίδευση ή κατάρτιση που πραγματοποιείται μετά την αρχική εκπαίδευση ή την ένταξη στην εργασία, και η οποία αποσκοπεί στη βελτίωση ή την αναβάθμιση γνώσεων ή/και ικανοτήτων, στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων για την αλλαγή καριέρας ή την επανακατάρτιση και στη συνέχιση της προσωπικής ή επαγγελματικής ανάπτυξης. Περιλαμβάνει οποιοδήποτε είδος εκπαίδευσης (γενική, εξειδικευμένη ή επαγγελματική, τυπική ή μη τυπική).

Μεταδευτεροβάθμια (μη-τριτοβάθμια) εκπαίδευση ISCED 4

Βρίσκεται μεταξύ της ανώτερης δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Εξυπηρετεί τη διεύρυνση των γνώσεων των αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα προγράμματα αυτά είναι σχεδιασμένα να προετοιμάσουν τους εκπαιδευόμενους για σπουδές στον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή για άμεση είσοδο στην αγορά εργασίας. Δεν οδηγούν σε τίτλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι σπουδαστές που

γίνονται δεκτοί έχουν συνήθως ολοκληρώσει τον δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Μαθητεία

Συστηματικές περίοδοι εναλλασσόμενης κατάρτισης μεγάλης διάρκειας, σε εργασιακό χώρο και σε εκπαιδευτικό ινστιτούτο ή κέντρο κατάρτισης. Η μαθητεία διέπεται από σύμβαση εργασίας με τον εργοδότη και προβλέπεται αμοιβή για τον μαθητευόμενο (μισθός ή αποζημίωση). Ο εργοδότης αναλαμβάνει την υποχρέωση να παράσχει στον μαθητευόμενο κατάρτιση που οδηγεί στην ενασχόληση με συγκεκριμένο επάγγελμα.

Προσόν

Το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας αξιολόγησης και επικύρωσης, ύστερα από διαπίστωση από τον αρμόδιο φορέα ότι ένα άτομο έχει επιτύχει μαθησιακά αποτελέσματα που ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες προδιαγραφές.

Μαθησιακά αποτελέσματα

«Δηλώσεις» του τι ένας εκπαιδευόμενος πρέπει να γνωρίζει, να κατανοεί και να είναι ικανός να κάνει μετά την ολοκλήρωση μιας μαθησιακής διαδικασίας.

CEDEFOP

Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη
της Επαγγελματικής Κατάρτισης

Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα Συνοπτική περιγραφή

Λουξεμβούργο:
Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2014 – IV, 67 σελ. – 21 x 29.7 cm

ISBN 978-92-896-1619-5

doi: 10.2801/75949

Αριθμ. καταλ.: TI-01-14-125-EL-C

Free download at:

http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4130_el.pdf

Δωρεάν – 4130 EN –

Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην

Ελλάδα

Συνοπτική περιγραφή

Η ανά χείρας σύντομη περιγραφή του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα δίνει μια εικόνα των κυριότερων χαρακτηριστικών και πρόσφατων εξελίξεων στον εν λόγω τομέα. Στόχος είναι να δείξει πώς λειτουργεί η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα, και ποιες προκλήσεις αντιμετωπίζει σήμερα, όπως το υψηλό ποσοστό ανεργίας των νέων και άλλες ανισορροπίες της αγοράς εργασίας.

Οι μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες των τελευταίων ετών έχουν στόχο να προσελκύσουν περισσότερους νέους προς την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, σε μια χώρα όπου η εκπαίδευση και η αγορά εργασίας δεν έχουν αρκετά σημεία επαφής. Η πρόσφατη νομοθεσία αποσκοπεί στην ενίσχυση της πρακτικής άσκησης και των δεσμών μεταξύ εκπαίδευσης/κατάρτισης και αγοράς εργασίας. Η πολιτική για την εκπαίδευση και κατάρτιση πρέπει επίσης να τροφοδοτείται με στοιχεία για τη μελλοντική ζήτηση δεξιοτήτων. Εφόσον λάβουν τη στήριξη όλων των φορέων της εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και της αγοράς εργασίας, οι μεταρρυθμίσεις αυτές μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην αντιμετώπιση των εν λόγω προκλήσεων.

CEDEFOPΕυρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη
της Επαγγελματικής Κατάρτισης

Ευρώπης 123, 570 01 Θεσσαλονίκη/Thessaloniki (Πυλαία), ΕΛΛΑΔΑ/GREECE
Τ.Θ. 22427, 551 02 Θεσσαλονίκη/Thessaloniki, ΕΛΛΑΔΑ/GREECE
Τηλ. +30 2310490111, Fax +30 2310490020, E-mail: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu

978-92-896-1619-5

9 789289 616195

